کرێکارانی جیهان یەکگرن!

پێشرەو

ئۆرگانی کۆمیتەی ناوەندی کۆمەڵە (ڕێکخراوی کوردستانی حیزبی کۆمۆنیستی ئێران)

دەورەی دووهەم، ژمارە ٣٩٩، نیوەی ئەوەلی سەرماوەز ١٣٩٧نوامبر-٢٠١٨

سەروتار

لە پیناوی بەدیلی سۆسیالیستی بو دواروژی ئیران

ئەم ڕاستییە دۆست و دوژمن بە ڕوونی دەیبینن کە هاوسەنگی هێزی نێوان کۆماری ئیسلامیی و جەماوەری بێبەش و ستەم دیتوی کۆمەڵگا، بە قازانجی بەرەی خەڵک گۆڕاوە. لە لایەکەوە ڕژیم ستراتێژیەکی ڕوونی بۆ بەرەنگار بوونەوە لەگەڵ ئەو قەیرانانەدا نییە کە بەرەوڕووی بۆتەوە و لە لایەکی دیکەوە بەکارهێنانی هێزی سەرکوتی ڕژیم، خەڵکی ناڕازی چاوترسێن ناکات. ئەم ئاڵوگۆڕەش لە شەوێکدا ڕووی نەداوە و بەرهەمی کێشمەکێشێکی دوور و درێژە لە گۆڕەپانە جۆراوجۆرەکانی خەباتی سیاسی و چینایەتی لە ئێران. ئەگەر لە مانگی بەفرانباری ڕابردوو بەملاوە ئەم ئاڵوگۆڕانە تا ئاستێک هەست پێ دەکرا، ئێستا بووەتە ڕاستییەکی حاشا هەڵنەگر. گەلێک کەس لە هەمان کاتدا کە ئەم ئالوگۆڕە قەبووڵ دەکەن، بەڵام پێیان خۆشە کە گرێبدەنەوە بە گوشارەکانی ئەمریکا و سزا ئابوورییەکانی کۆماری ئیسلامییەوە. لایەنگرانی ئەم ئەرزیابیە نا دروستە، ئەوەی کە لە قوڵایی ئەم کۆمەڵگایەدا لە ئارا دایە نای بینن یان لە ڕاستیدا نایانەوێ بیبینن. با لایەنە جۆراوجۆرەکانی ئەم هەڵسەنگاندنە زیاتر شیبکەینەوە. ئاشکرایە کە کۆماری ئیسلامیی دەستی لە ناوەندەکانی قەیرانی ناوچەیی، وەک سوورییە، لوبنان، فەلەستین و یەمەن و شوێنەکانی دیکەدا هەیە و سیاسەتی دەوڵەتی ئەمریکاش ئەوەیە کە ئەم ڕۆڵە بەرتەسک کاتەوە. بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا، ناوەندی بڕیاردان لە وڵاتانی ڕۆژئاوایی، لە هەموو کەس باشتر دەزانن کە کلیلی ئارامی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست لەدەست کۆماری ئیسلامیدا نییە. هەم دەوڵەتی ئەمریکا و هەم کۆماری ئیسلامیی هەرکامەیان بە هۆکارێک سەبارەت بە دەور و نەقشی کۆماری ئیسلامیی لە کانونەکانی قەیرانی ناوچەییەدا لەوەی کە هەیە گەورەتر دەکەنەوە. ئەوان دەزانن کە گەورەتر نیشاندانی دەوری ئێران لە لایەن ئەمریکاوە، لە عەینی حاڵدا ئامرازێکە بۆ ترساندنی دەوڵەتانی عەرەبی و گێڕانەوەی دۆلارە نەوتییەکان بۆ خەزێنەی ئەمریکایە و هەروەها بۆ بوار خۆش کردن بۆ میلیتاریسم ئیسرائیل و سەرکوتی زۆرتری خەڵکی فەلەستین. بەڵام گۆشارەکانی دەوڵەتی ئەمریکا هاوکات هەم لەسەر کۆماری ئیسلامیی قورسایی دەکات و هەم لەدژی زۆربەی خەڵکی ئێرانیشە.

تا ئەو جێگایەی کە پێوەندی بە کۆماری ئیسلامییەوە هەیە هەر ئەو جۆرەی کە ئاماژەی پێدرا، ئامانجی ئەم گوشارانە بەرتەسک کردنەوەی ئاستی زێدەخوازی "نەک سەهم خوازی" ڕژیم لە ئاستی ناوچەکەدایە و ڕەچاو کردنی ئەم گوشارانە تا ئێستاش ئاکامێکی بەرچاوی هەبووە. وەک نمونە، کۆماری ئیسلامیی خەریکی پاشکەشەیە لە سوورییە. ئەگەر لە سوورییە ڕژیمی بەشار ئەسەد لەسەر کارە، کۆماری ئیسلامیی نەخشێکی بێجگە لە پەڕاوێزی دەوری ڕووسییەدا نەگێڕاوە. لە فەلەستین پارەکانی قەتەر جێگای دروشمە بێ ناوەڕۆکەکانی کۆماری ئیسلامیی گرتووتەوە. لە عێراق و لە ئەفغانستان، کۆماری ئیسلامیی و ئەمریکا بە کردەوە بە یەکەوە هاوکاری دەکەن. لە لوبنان حیزبوڵڵا بەشێکە لە پێکهاتەی سیاسی و حاکمیەتی ئەم وڵاتە و بەبێ کۆماری ئیسلامیش درێژە بە ژیانی سیاسی خۆی ئەدات. بەڵام ئەوەندە کە بۆ کرێکاران و جەماوەری خەڵکی هەژاری ئێران دەگەڕێتەوە، گەمارۆ ئابووریەکان هەم هەژاری پەرەپێداوە و هەم ئیمکانی فریوکاری و مەزلوم نمایی بە کۆماری ئیسلامیی داوە. لەم ڕووەوە گوشارە ئابوورییەکانی ئەمریکا بۆ وادار کردنی کۆماری ئیسلامیی بە سازشێکی دیاریکراو، هۆکاری ئەو ئاڵوگۆڕانە نییە کە ئێمە بە گۆڕانی هاوسەنگی هێز بە قازانجی بەرەی خەڵک ناوی لێ دەبەین. ناڕەزایەتیی بەرینی مانگی بەفرانباری ڕابردوو لە بارودۆخێکدا رویانداوە کە هێشتا خەبەرێک لە کشانەوەی ئەمریکا لە بەرجام و سزا ئابوورییەکان بۆسەر کۆماری ئیسلامیی نەبوو. قەیرانی ئابووری کۆماری ئیسلامیی لەگەڵ تەحریمەکانی ئەمریکادا بەدی ناهاتووە و بە لاچوونیشیان چارەسەر نابێت. ناڕەزایەتیی مانگی بەفرانباری ڕابردوو، مانگرتن و بەدوای ئەوەدا خۆپیشاندان و ئاخێزی شارەکانی دیکە لە بارودۆخێکدا ڕوویاندا کە هێشتا تەحریمەکان کارا نەکرا بوون و پێوەندی کۆماری ئیسلامیی لەگەڵ وڵاتانی ڕۆژئاوایی لەسەر بنەمای تەوافوقی بەرجام بەرەو پێش دەچوو. لە ڕاستیدا لە مانگی بەفرانباری ڕابردووەوە کۆمەڵگای چووە نێو قۆناغێکی نوێوە. قۆناغێک کە تێیدا خەڵکی ناڕازی چاوترسێنی کردارە سەرکوتگەرانەکانی ڕژیم نابن، هیوایەکیان بە ئیسلاحی

ڕاپۆرتی بەڕێوەچوونی پلینۆمی کومیتەی ناوەندی کۆمەڵە هەڵبژێردراوی کۆنگرەی ١٧ لاپەڕە ی ٦

دونیای ئینسانی کۆچبەران و دنیای بێ بەزەیی ترامپ لاپەڕە ی ٣

ڕاگەیاندنی کومیتەی ناوەندی حیزبی کۆمۆنیستی ئێران بە بۆنەی ٢٥ی نۆوامبر ڕۆژی جیهانی خەبات لەگەڵ توندوتیژی لەدژی ژنان (٢٠١٨) لاپەڕە ی ٥

دریژەی :(سەروتار) لە پیناوی بەدیلی سۆسیالیستی بو دواروژی ئیران

ڕژیم نییە و دەستەبەر بوونی ویست و داخوازییەکانیان بە شێوەیەکی جیدی پەیگیری دەکەن. قۆناغێک کە تێیدا عونسوری وشیاری بەسەر توخمی قین و هەڵچوونی خێرادا زاڵە. قۆناغێک کە تێیدا ڕووداوەکانی بە یەکەوە گرێ دراون و خەڵکی ناڕازی لەهەر سەرکەوتنێک بۆ سەرکەوتنی دواتر هێز و وزە وەردەگرن. قۆناغێک کە تێیدا هەنگاو بە هەنگاو لە شکڵ گیری ڕێکخراوە جەماوەریەکان نزیک تر دەبینەوە، ڕێبەران و سیما بەتواناکان بە کۆمەڵگا دەناسرێن، قۆناغێک کە بوارە عەینیەکانی گەشەی ڕەوتە ڕادیکاڵ و چەپەکان و هاو هەڵوێستیان بەهێز دەکات و لە یەکتر نزیکیان دەکاتەوە. قۆناغێک کە تێیدا دروشمی کرێکاران یەگرتن یەگرتن، لە چوارچێوەی موجتەمەعێکی بەرهەمهینان دەترازێت. هاوپشتی کرێکارانی پیشەسازی فولاد و نەیشەکەری هەفت تەپە، کرێکارانی ڕێگای ئاسنی سەرتاسەری لە بەشە جۆراوجۆرەکان، واوەتر چوونی مۆعەلیمان لە کانونی سێنفی بەرەو شوڕای خەبات و تێکوشان و گەلێک نمونەی تر، شاخسە عەینیەکانی بارودۆخی نوێن کە بەدیهاتووە. لەخۆرا نییە ئەگەر هێزەکانی ئۆپۆزسیۆنی بۆرژوایی کۆماری ئیسلامیی بۆ بەردەوام بوونی گوشارەکانی ئەمریکا سەرو دەست دەشکێنن. ئەوان بە غەریزە و بە تەجروبە بۆیان دەرکەوتووە، گوشار و گەمارۆی ئابووری لە ئەگەر توندتر بێتەوە دەتوانێ ببێتە هۆکاری جۆرێک ئاڵوگۆڕ لە دەسەڵاتدا لە سەرەوە و یان دەستاودەست بوونی دەسەڵات لە باڵێکەوە بۆ باڵێکی تری بۆرژوایی و سروشتییە ئەگەر ئەوان لەترسی شۆڕش پەنا بەرنە بەر وەها ئاڕاستەیەک. ئەم بارودۆخە تازەیە ئیمکان ئەوە ئەدات، کە ئاهەنگی حەرەکەتی خەباتی ئێستا توند تر بێتەوە و وڵامی زەرورەتەکانی ئەم قۆناغە نوێیە بدرێتەوە. وەک چەند ئۆلگو، دەبێ هەوڵ بدەین تا خەباتی کرێکارانی نەیشەکەری هەفت تەپە بە سەرکەوتنی دڵخوازی کرێکاران کە لە دروشمەکانیاندا نیشان ئەدرێت بگات و حقوقی دواخراویان وەربگرن و بەر بە داخرانی ئەم ناوەندەی بەرهەمهێنان بگرن. دەبێ داخوازی دیاری کراوی کرێکاران پیشەسازی فوولاد دابین بێت، دەبێ خەباتی جەماوەری لەدژی گرانی و کەم بوون، ببێتە هۆی باشتر بوونی بارودۆخی بەڕێوەچوونی خەڵك. لەپاڵ گشت ئەمانەدا و لە ئاکامی بەرەو پێش چوون و سەرکەوتنی ئەم خەباتەدا، دەبێ بۆ پشت بەستنی ڕێکخراوەکانی ئێستای کرێکاری بە کۆبوونەوەی گشتی کرێکاران هەوڵ بدرێت. بە هەست پێکهێنانی بە بارودۆخی گۆڕاوی ئێستا دەبێ بۆ دروست کردنی ڕێکخراوە جەماوەریەکانی تر قۆڵی لێ هەڵماڵین. هاوکات کاتی ئەوەیە کە ژنانی ئازادیخواز بە کردووە خۆیان لە کۆتوبەندی حیجابی زۆرەملی ڕزگار بکەن. زەرەمەندانی دامەزراوە داراییەکان سەروەتی بە تاڵان براویان وەربگرنەوە. دەبێ بچین بە یارمەتی کۆڵبەرانەوە و نەهێڵین کە لەوە زیاتر لە لایەن پاسەوانانی ئەم نیزامەوە لەسەر سنوورەکان خوێنیان برژێت، گشت ئەمانە کۆمەڵێک هەنگاون لە ڕاستای وێنا کردنی مەسیرێکدا کە دەتوانێ ببێتە هۆی شکڵ گرتنی بەدیلی شۆڕشگێڕانە و سۆسیالیستی بۆ داهاتوی کۆمەڵگای ئێران. هەر چەندە ئەم مەسیرە درێژ بێتەوە، دەبێ بوترێ، ڕێگایەکی سەربڕ بوونی نییە. بەبێ شکڵدان بە وەها بەدیلێک قسە کردن لە ڕووخاندنی شۆڕشگێڕانەی کۆماری ئیسلامیی ناتوانێ لە ئارادا بێت. هەر پڕۆسەیەکی تر بێجگە لەمە تەنیا لە خزمەت گوازرانەوەی دەسەڵاتە لە باڵێکی سەرمایەدارانەوە بۆ باڵێکی دیکەیانە. ئەوەی کە ئێستا لە ئێراندا دەگوزەرێ، نیشانەی دەرفەتێکی نوێیە کە بۆ هێزی چەپ و کومونیست لەم کۆمەڵگایەدا خولقاوە. بەڵام ئەم دەرفەتە بەر لەوەی کە کاریگەری دانان بێت کاریگەری وەرگرتنە. هیچ هێزێکی سیاسی تر نە لە تیئۆری و نە لە کردەوەدا، بیلقوە بە ئەندازەی گوروپە چەپ و کۆمۆنیستەکان خاوەنی زەرفیەت و ئیمکانی کاریگەری پەزیری لە وەها حەرەکەت گەلێك نین. سەنگی محەکی تازە هاتۆتە گۆڕێ و هێزە چەپەکان لەبەر دەم تاقی کردنەوەیەکی تازەدان. تاقی کردنەوەیەك کە ئەگەر قەرار بێت بە ئەنگیزە، فەرهەنگ، ئەخلاق و شێوازی باوی ئێستاوە بچنە نێوی، ئەم دەرفەتی کاریگەری وەرگرتنەش لەدەست ئەدەن. چاوێک لە دروشم، تاکتیک، لە قسە و باس، لە ئامانجی شیاوی دەستەبەر بوونی کرێکارانی حەوت تەپە و فولاد و ئەوانیتر بکەن، هەر ئەڵێی هاوکات هەم بوونەتە سیاسەتمەدارانێکی خاوەن ئەزموون و هەم ئاژیتاتۆری هەڵکوتوو. سیاسەتمەدارانێک کە هێزی خۆیان دەناسن، هێزی دوژمن دەناسن و تاکتیکی دروست دەگرنە بەر. ئەو سیاسەتمەدارانەی کە دەزانن هێشتا ڕێگایەکی تا ڕادەیەک درێژیان لەبەردەم دایە و دەبێ یەک پارچەیی ڕیزەکانیان بۆ پێوانی ئەم مەسیرە دوور و درێژە بپارێزن. تاژیتاتۆر گەلێك کە ڕێگەی نادەن دوژمن هێزی ژێر فەرمانیان چاوترسێن بکات، باوەڕ بەخۆبوون و هیوا بەسەر کردن دروست دەکەن.

***

بوومەلەرزە لە ئوستانی کرماشان و پێویستی یارمەتی گەیاندنی جەماوەری

© Jamaran/M. Falahi

کاتژمێر ٨ و ٧ دەقیقەی شەوی یەکشەممە ٤ی مانگی سەرماوەز بوومەلەرزەیەک بە گوڕی ٦ و ٤ دەهۆمی ڕیشتێر، شارەکانی سەرپول زەهاب، قەسری شیرین و ئاواییەکانی دەوروبەریانی لەرزاندەوە. بوومەلەرزە هەروەها لە ناوچەکانی هەرێمی کوردستان لە ئوستانەکانی سلێمانی، حەلەبجە و دیالەش هەستی پێکرا. دوایین ئاماری بریندارانی بوومەلەرزەکەی دوێشەو گەیشتووەتە ٧٢٩ کەس. ڕاپۆرتەکان باس لەوە دەکەن کە وێرانی سەرچاوەگرتوو لە بوومەلەرزەکەوە زۆرە و گەلێک ماڵ بە تایبەت لە ئاواییەکانی ناوچەکە بە شێوەی جیدی خەسارەتیان وێکەوتووە. لەم پێوەندەدا ئەمیر خوسرەوانی مودیر کولی کاروباری روستایی ئوستانی کرماشان ڕایگەیاندووە کە بوومەلەرزەکەی شەوی یەکشەممە ١٩٠٠ ئاوایی ئوستانی کرماشانی گرتووەتەوە و زیانی زۆری بە ماڵەکان گەیاندووە. ئەم بوومەلەرزەیە لە بارودۆخێکدا ڕوویدا کە ساڵی ڕابردوو، ڕێکەوتی ٢١ی مانگی خەزەڵوەر بوومەلەرزەیەک بە گوڕی ٧ و ٣ دەهۆم پلە بە پێوەری ڕێشتێر، کە بەهێز ترین بوومەلەرزەی دنیا بوو لە ساڵی ڕابردوودا، ئەو ناوچەیەی لەرزاندەوە، زیاتر لە ٧٠٠ کەس بەهۆیەوە خەڵتانی خوێن بوون و بە هەزاران کەسیشی بریندار بوون. هێشتا و دوای تێپەڕبوونی ساڵێک وێرانیەکانی سەرچاوەگرتوو لەم بوومەلەرزەیە ماوەن و خەڵکی خەسارەت دیتو لەگەڵ ئاکامەکەیدا دەست و پەنجە نەرم دەکەن. ئەمجارەش وەک ساڵی ڕابردوو، ڕاپۆرتە سەرەتاییەکان باس لە دەرنگ بە هاناوە چوونی ئۆرگانەکانی ڕژیم بۆ یارمەتی گەیاندن بە ناوچە بوومەلەرزە لێدراوەکان دەکەن. ٣٦ کاتژمێر دوای ڕوودانی بوومەلەرزە هێشتا گەلێک ناوچە هەن کە هیچ یارمەتیەکیان وەرنەگرتووە. سەرمای زستان لە ناوچە بوومەلەرزە لێدراوەکان دەستی پێکردووە و لە حاڵێکدا کە بوومەلەرزە لێدراوانی ساڵی پار هێشتا لە کانێکس و خێوەت دان، بوومەلەرزە لێدراوانی تازە ئەو ئیمکاناتەشیان وەرنەگرتووە. بوومەلەرزەی بانتر لە ٦ پلەی ڕێشتێر بەهێزتر لەوەیە کە ماڵی قوڕێنەی نا قایم، بەتایبەت لە ئاواییەکان بتوانێ خۆی لەبەردا ڕابگرێ. لە شارەکانیش، بە تایبەت پەڕاوێز نشینەکان لەماڵ گەلێك دا دەژین کە بە کەرەسەی بیناسازی نا ستاندارد دروست کراون و لە بەرانبەر ئەم جۆرە ڕووداوانەدا توانایی خۆڕاگرتنیان نییە. ئەم هۆکارانە بوومەلەرزە لە وڵاتێکی وەک ئێران، بە بەراورد لەگەڵ گەلێک لە ناوچەکانی تری دنیا مەرگبار تر و کارەسات بار تر دەکەن. خەڵکی هەژار کە لەم جۆرە ماڵانەدا دەژین، قوربانیان هەمیشەیی ئەم جۆرە بەڵا سروشتیانەن. لە ئێران، کاتێک کارەساتێکی وەک بوومەلەرزە ڕوو ئەدات، دەزگایەکی ئیداری نوقمی گەندەڵی و بوروکراسی، ئەرکی ڕزگار کردنی زیان وێکەوتوان دەگرێتە ئەستۆ. لە حاڵێکدا یارمەتی گەیاندن لە ئانوساتە سەرەتاییەکاندا دەورێکی چارەنووس سازی لە کەم کردنەوەی ڕێژەی تەلەفاتدا هەیە، مەعمولەن ئەم کارە بە درەنگییەوە دەست پێ دەکرێت. کاتێکیش عەمەلیات دەست پێدەکات کاری ڕزگار کردنی خەڵکی گرفتار و زیان وێکەتوو بە هۆی تەرخان کردنی ئیمکاناتی ناتەواو و ناکارا زۆر بە شێنەیی و بە درەنگەوە بەرەو پێش دەچێت. ئەگەر سوننەتە بە هێزە ئینسان دۆستانەکانی نێو خەڵک کە لەم جۆرە کاتانەدا دەکەوێتە کار، و دەچن بە هانی یەکترەوە، نەبێت، ئاسەواری وێرانگەری دوو هێندە دەبێت. ساڵی ڕابردوو لەم ڕۆژانەدا خەڵکی کرماشان و ئێران سەحنەگەلێکی شکۆداریان لە هاوپشتی ئینسانی لەگەڵ زیان وێکەوتوان و ئاوارەکانی ئەم ڕووداوە پیشاندا. لەگەڵ بڵاو بوونەوەی هەواڵی ڕوودانی بومەولەرزە، بە خێرایی ئیکیپەکان لە شارە جۆراو جۆرەکان ڕێکخران و کاروانی یارمەتی جەماوەری لە مارشێکی هاوپشتی گەورەدا، بەرەو ناوچە زیان وێکەوتوەکان کەوتە ڕێ. جەماوەری خەڵک بە هەر ئیمکاناتێکی کە لە تواناییان دابوو، وەسایل و کەلوپەلی پێویستیان بە ئیکیپی تایبەتی کۆکردنەوەی ئەو یارمەتیانە دەگەیاند. ڕێکخستنی ئەم ئیکیپانە و کۆکردنەوەی یارمەتی و ناردنی بۆ ئاوارەکانی بوومەلەرزەی ئوستانی کرماشان و پێشوازی خەڵک لەم حەرەکەتە ئینسانیە، جارێکی تر زەرفیەتی باڵای مەوجود لە بزوتنەوەی شۆڕشگێڕانەی خەڵکی کوردستانی نیشاندا. ژمارەیەك لە ئیکیپانە، لە ڕۆژەکان و مانگەکانی دواتردا، دڵخوازانە لە ناوچە بوومەلەرزە لێدراوەکاندا مانەوە. بە ئیمکاناتێکی کەم بەڵام بە بەکار هێنانی هێزی ئیبتیکار و خەلاقییەت، تا ئەم ڕۆژانەش بەشێوەی خۆبەخش درێژەیان بە خزمەت بە خەڵکی زیان لێکەوتوو داوە. کۆماری ئیسلامیی کە خۆی بە درەنگەوە و بە سستیەکی ئاشکرا لەم ناوچانەدا کار دەکات، چاوی دیتنی ئەم هاوپشتیەی نییە و بەردەوام لەسەر ڕێگای چالاکییە جەماوەریەکاندا کۆسپ دادەنێ، تا ئەو جێگایەی جاری وا هەیە پیلانی ئەمنییەتیشیان دەداتە پاڵ. لەگەڵ گشت ئەرزشە مەعنەوی و مادیەکانی ئەم حەرەکەتە ئینسانی و شۆڕشگێڕانەدا، دەبێ جەخت بکرێتەوە کە کۆماری ئیسلامیی وەزیفەیەتی کە هەموو زیانەکانی سەرچاوە گرتوو لە بوومە لەرزەکە بۆ خەڵکی زەحمەتکێش و هەژاری ئەو ناوچەیە قەرەبوو بکاتەوە. برینداران و زیان لێکەوتوان بە خێرایی دەرمان بکرێن. یارمەتییە سەرەتاییەکان بۆ کەمکرانەوەی ئاسەواری کارەساتەکە هەرچی زووتر دابەش بکرێن. کاری بنیاد نانەوەی ماڵە وێرانەکان بە خێرایی دەست پێ بکرێتەوە. ئەمە مافی سروشتی هەموو خەڵکی ئێرانە کە خاوەنی سەرپەنایەکی گونجاو و وەها ئەمن بن کە بتوانن بێ دڵەراوکێ ژیانی تێدا بەسەر بەرن. لە وڵاتێکی وەک ئێران کە سەروەت و سامانەکەی لە لایەن ڕژێمێکی دژی خەڵکییەوە سەرفی سیاسەتی سەرکوت گەرانە دەکرێت، لە وڵاتێکی وەک ئێران کە هێزی کاری بەرهەمهێنەری دەیان ملیۆن ئینسانی کرێکار و زەحمەتکێش کە خولقێنەری سەرجەم ئەرزشەکانی ئەم کۆمەڵگایەن، لە خزمەت کەڵەکەکردنی قازانج بۆ تاقمێک سەرمایەدار و بەهێز کردنی دەوڵەتی پشتیوانیان دایە، ئەم ئیمکانە مادی و عەمەلیە هەیە کە لە ئەگەری ڕزگار بوون لە حاکمیەتی ئەم ستەمکار و چەوسێنەرانە، بە تەنزیم کردن و بەڕێوەچوونی بەرنامەی قایمتر کردنی بینا مەسکونییەکان، تەلەفاتی بوومەلەرزە لە سەرتاسەری وڵاتدا بگاتە کەم ترین ئاست. ئێمە هاو خەمی و هاو دەردی خۆمان لەگەڵ خەڵکی زیان وێکەوتووی ئوستانی کرماشان دەردەبڕین و داوا لە هەڵسوڕاوانی مەدەنی دەکەین بدوور لە دخاڵەتی ڕژیم و هێزەکانی، ئەمجارەش، ڕاستەوخۆ دەست بکەن بە ڕێکخستنی پشتیوانی لە بوومەلەرزە لێدراوان، و بە کەڵک وەرگرتن لە هەر ئیمکاناتێک کە شک دەبەن، یارمەتی دەری کەم کردنەوەی دەرد و ئازارەکانی بوومەلەرزە لێدراوان بن.

***

«ڕیکخستنی ئەم ئیکیپانە و کۆکردنەوەی یارمەتی و ناردنی بۆ ئاوارەکانی بوومەلەرزەی ئوستانی کرماشان و پێشوازی خەڵک لەم حەرەکەتە ئینسانیە، جارێکی تر زەرفیەتی باڵای مەوجود لە بزوتنەوەی شۆڕشگێڕانەی خەڵکی کوردستانی نیشاندا.»

***

دونیای ئینسانی کۆچبەران و دنیای بێ بەزەیی ترامپ

حەوت هەزار کەس چەند حەفتەیە کە لە وڵاتانی هێندوراس، گواتمالا و ئێل سالوادۆرەوە بەهۆی ئەوەیکە ئاسۆیەك بۆ ژیانێکی ئینسانی لە وڵاتی خۆیاندا شک نابەن بە هیوای قەبووڵ بوون وەک پەنابەر لە ئەمریکا، کەتونتە ڕێ. دوای چەند حەفتە ڕێپیوان ڕۆژی پێنجشەممە ١٧ی مانگی خەزەڵوەر، ٨ی مانگی نۆوامبر لە ستادیۆمێک لە شاری مێکزیك کۆبوونەتەوە. لە مەیدانی ناوەندی ستادیۆمەکەدا خێوەتێکی گەورە هەڵدراوە و زۆربەیان نەخۆش کەوتوون. بە پێچەوانەی وڵاتەکانیان لەوێ سەرمای زستان جەستەی ماندویان ئازار ئەدات. شاری مێکزیك خۆی بۆ هاتنی ئەوان ئامدە کردبوو. ئاودەستی کاتی، پەتو، دۆشەک، لیباس و ئیمکاناتی سەرەتایی پزیشکی لە لایەن خاچی سوورەوە ئامادە کرابوو. کۆمەڵێک ژەنیار و ئەکتەری سیرک لە ستادیۆمەکەدا ئامادە بوون و بۆ چەند ساتێک ماندویەتی ڕێگایان لە جەستە دەسڕنەوە و هەڵبەت کەس نازانێ کە ئەم یارمەتیانە تا کەی دتوانن بەردەوام بن. پێداویستی و نیازێکی واقیعی ئەوانی وەحەرەکەت خستووە. ئەوان بە کاروان کەوتونتە ڕێ تا خۆیان لە کەوتنە دەست قاچاخچیەکان، باندەکانی جەنایەتکاری مادەی هۆشبەر و ئەو کەسانەی کە ژنان بە زۆر وادار بە لەش فرۆشی دەکەن، بپارێزن. کۆبوونەوەیان لە ستادیۆمێکی ناوەندی شاری مێکزیك بۆ ئەوەیە کە سەبارەت بە مەسیرێک کە قەرارە پێیدا بڕۆن ڕاوێژ بکەن. زۆربەیان کە ئێستا کەوتونتە ڕێ تەنیا بیستبویان کە گورووپێک بەرەو ئەمریکا لەڕێدان. و ئەم هەواڵە بەس بوو تا ببێتە هاندەری ئەوان بۆ ڕزگار بوون لە بارودۆخێکی موسیبەتبار و پەیوەست بوون بەم کاروانەوە. ئەوان لە ڕێگای تۆڕە کۆمەڵایەتییەکانەوە لە لایەن هەواڵنێرێکی هێندوراسیەوە کە خۆی ناچار بە ڕاکردن لە وڵاتەکەی بووە و پەنای بردووەتەبەر وڵاتی مێکزیك، بە یەکەوە گرێدراون. ئەوان بە هەڵکەوت یەکتر دەناسن بەڵام چەند حەفتەیە کە بەشەو و ڕۆژ بەیەکەوە خەریکن ڕێگا دەبڕن. وێڕای هۆکارێکی کەم و زۆر وەک یەک کە بووەتە هۆی وەحەرەکەت کەوتنیان، ئێستا جۆرێک هاوچارە نووسی ئەوانی بەیەکەوە گرێداوە. و ئەمەش بنەماڵەیەکی ٧ هەزار کەسی لێ دروست کردوون. گەنجەکان بوونەتە گۆچانی دەستی پیرەکان و منداڵەکان ئەو بنەماڵەیە یەکتر لەکۆڵ دەکەن. ئەوان خۆیان ڕێکخستووە، تا بەیەکەوە بڕیار بدەن. دەستە و گرووپی بچوک و گەورە نوێنەریان هەڵبژاردووە تا هەموو شەوێک لەدەوری یەکتر کۆببنەوە، بەیەکەوە ڕاوێژ بکەن و لە کۆتاییدا بڕیار بدەن. ئەوەی کە باشترە لە کام سنوورەوە تێپەڕن، لە کوێ ڕاوەستن و کەی بکەونەوەڕێ. کۆبوونەوەی ١٧ی مانگی خەزەڵوەریش هەر بەم مەبەستە بەڕێوەچوو بوو. دەبوو بڕیاریان بدایە بەکام ڕێدا بڕۆن تا مەترسی کەوتنە دەست باندەکانی گواستنەوە و گەیاندی مادەی هۆشبەریان لەسەر نەبێت. و لە کۆتاییدا بڕیار بدەن کە لەبەر خۆڵادان لەو مەترسیانەی هەن، بە مەسیرێکی دوور تردا بڕۆن، مەسیرێک بەرەو باکووری ڕۆژئاوای مێکزیك کە هاوسنوورە لەگەڵ ویلایەتی کالیفۆرنیا. ویلایەتێک کە دەوترێت بە بەراورد لەگەڵ تێگزاس کەمتر محافزە کارە. و بەم جۆرە ئەوان ڕۆژی یەکشەممە ٢٠ی مانگی خەزەڵوەر ستادیۆمەکە بەجێدێڵن بە هیوای تێپەڕین لە سنوری مێکزیك و چوونە نێو ئەمریکاوە. و بەم جۆرەیە کە بەرەو سنووری مێکزیك- کالیفۆڕنیا دەجولێن. ئەوان چوار هەزار کیلۆمیتریان بڕیوە و ئێستا تەنیا دیوارێکی بەرزی ئاسن ئەوان لەگەڵ ئەمریکا لێک جیا دەکاتەوە. هیچ کەس نازانێ ئەم پەرژینە ئاسنییە کە چەندین میتر بەرزە کۆتایی ئاواتەکانیانە بۆ گەیشتن بە ژیانێکی باشتر یان ئیمکانێک بۆ تێپەڕبوون لەو دیوارە ئاسنی و ساردە دەدۆزرێتەوە. کۆچبەرکردن لە وڵاتانی ئەمریکای ناوەندییەوە بەرەو ئەمریکا لەم ساڵانەی دواییدا بە شێوەیەکی بەرچاو زیادی کردووە. سەرەڕای ئەوەیکە ئەمریکا و مێکزیك لە ٦ مانگی یەکەمی ئەمساڵدا زیاتر لە ٣٧ هەزار کەس لە کۆچبەرانیان گەڕاندۆتەوە بۆ هێندوراس، لەگەڵ ئەوەشدا ئەوان لە خەیاڵی چوون بۆ وڵاتێک دان کە دەوڵەتەکەی وێڕای دانانی نیگابانی سنووری دەیەوێ ٧ هەزار سەرباز بۆ پاراستنی سنوورەکانی مێکزیك و تێگزاس جێگیر بکات. هەڕەشەکانی ترامپ ڕۆژانە بەردەوامە. کۆچبەرەکان لە ڕوانگەی ترامپەوە بە ناو تاوانباران و لە ئەندامانی باندەکانی مافیایی مادەی موخەدرن کە نابێ کۆمەڵگای موقەدەسی سپیەکانی ئەمریکا " پیس" بکەن. ترامپ باس لەو گرتوخانانە دەکات کە کۆچبەرەکانی تێدا بەند دەکات. ئەو تەنانەت ئیجازەی داوە بە مەئمورانی سەر سنور و ئەو هێزانەی ناردونی تا ڕوو لە کۆچبەرەکان تەقە بکەن. ترامپ هەڕەشە لە وڵاتانی هێندوراس، گواتمالا و ئێل سالوادۆر کردوە کە ئیتر بەناو یارمەتیەماڵیەکانیان پێنادات، لەبەر ئەوەی کە ئەوان بەر بە حەرەکەتی کۆچبەرەکان ناگرن. لەژێر گوشاری دەوڵەتی ئەمریکادا، دەوڵەتی مێکزیك ڕایگەیاندوە کە ئامادەیە ئەم کۆچبەرانە وەک پەنابەر بەڕەسمیەت بناسێ. ئەم بڕیارەی بەڵام تەنیا لە لایەن دەیان کەسەوە پێشوازی لێکراوە کە ئیتر تواناییەکیان بۆ درێژەدان بە ڕۆیشتن نەبووە. بە تایبەت کۆچبەرە هێندوراسیەکان ڕایانگەیاندوە کە ئەوان بۆ دەست ڕاگەیشتن بە ژیانێکی باشتر هەروا درێژە بە ڕۆیشتن دەدەن. هیچ وڵاتێکی ئەمریکای ناوەندی بە ئەندازەی هێندوراس حەیات خەڵوەتی ئیمپرالیزمی ئەمریکا نییە. کۆمپانیا گەورە ئەمریکاییەکان دەستیان بەسەر زۆربەی زەویە کشتوکاڵیەکاندا گرتووە. ئەوان قاوە، مۆز و دارستانەکانیان بۆخۆیان پاوان کردووە. بەشە گرنگەکانی ئابووری هێندوراس لەژێر سوڵتەی ئینحساراتی ئەمریکایی دایە. ئامارە ڕەسمییەکان نیشانی ئەدەن کە ٥٠ لەسەدی خەڵک لەژێر هێڵی هەژاریدا دەژین و ٢٠ لەسەدیان نەخوێندەوارن. ئەوەی کە هەموو ئەم کاروانەی کۆچبەران لە وتووێژەکانیاندا ئاماژەی پێدەکەن ئەوەیە کە ئێمە" کار، زەوی، نان و داهاتویەکمان بۆ منداڵەکانمان دەوێ، واتە سەرجەم ئەو شتانەی کە لە هێندوراس لێی بێبەشین و بە هیوای دەستەبەر کردنیان دەمانەوێ بچینە نێو ئەمریکاوە. ئەمانە هەڵبەت تەنانەت ئەگەر سەرکەوتوش بن و لە مەرز بپەڕنەوە بە خێڵێکەوە پەیوەست دەبن کە لەبەشی خزمەتگوزاریدا بە ئەنجامدانی کەم نرخ ترین کار دەکرێنە کۆیلە. و تەمەنێک دەبێ لەگەڵ ڕاسیسزم و هەڵاواردنی مەوجود دا لە ئەمریکا دەست و پەنجە نەرم بکەن. هەمان ئەو هێزە ڕاسیستەی کە لە ئێستاوە بە فەرمانی ترامپی فاشیت ئامادەن تا دیفاع لە سنوورەکانی کۆمەڵگای" سپی" خۆیان بگرنە دەست. ئەم وێنا دژی ئینسانییە، لە بەشەریەتی پێشکەتوو، لە چەپی جیهانی و لە ڕێکخراوە کرێکارییەکان دەخوازێ کە ئاسۆیەکی پێشکەوتوی بانتر لە سنوورە جوغرافیاییەکانیان لەبەرچاو بێت و بۆ سڕینەوەی سنوورە ڕاسیستی و فاشیستییەکان خەبات بکەن. نابێ سروشتی خەمبار و ئازاردەری بەملیۆن کۆچبەر بە فاشیست و ڕاسیستەکانی لە شێوەی ترامپ لە ئەمریکا، سالوینی لە ئیتالیا و ئەوریان لە ڕۆمانی بسپێرن. لە بارودۆخێکدا کە کۆمپانیاکانی ئەمریکایی لە حەیات خەلوەتی ئەمریکای ناوەندیدا بەملیۆن ئینسانیان لەژێر چەرخی بەهرەکێشی خۆیاندا دەچەوساندەوە، بۆچی ئەم خەڵکە نابێ مافی ئەوەیان هەبێت کە خۆیان لەژێر گوشاری ئەم کۆیلەتییە ڕزگار بکەن و ڕێگایەک بۆ ژیانێکی باشتر بدۆزنەوە. لەم کاتە دیاریکراوەدا ئەم کاروانەی کۆچبەرانە پێویستیان بە پشتیوانی چەپ و بزوتنەوەی کرێکاری مێکزیك و ئەمریکا هەیە. تەنیا دیوارێکی ئینسانی یەکگرتوو دەتوانێ دیواری ڕاسیستی و فاشیستی ترامپ و پلەو پایە" سپیەکەی" تێک بڕوخێنێ.

***

«نابێ سروشتی خەمبار و ئازاردەری بەملیۆن کۆچبەر بە فاشیست و ڕاسیستەکانی لە شێوەی ترامپ لە ئەمریکا، سالوینی لە ئیتالیا و ئەوریان لە ڕۆمانی بسپێرن»

***

پێشڕەو
دەورەی دووهەم، ژمارە ٣٩٩، نیوەی ئەوەڵی سەرماوەز ١٣٩٧نوامبر-٢٠١٨

هونەر و ئەدەبیاتی پێشڕەو، بوار خۆشکەری هاتنە ئارای کەشێکی شۆڕشگێڕانە

ن: سەعید ئەمانی

هونەر و ئەدەبیات وەك یەکێك لە قەوارەکانی وشیاری کۆمەڵایەتی و بەشێك لە ڕوبەنایەکی سیاسی کە زادەی وجودێکی کۆمەڵایەتیە دەور و نەخشێکی کارامە و کارای لە ڕەوتی گەشەی کۆمەڵ و ئاڵوگۆڕەکانیدا هەیە. هونەر و ئەدەبیاتی دواکەوتو کۆنەپەرستانە لە ڕێگای چەواشە کردنی جەماوەرەوە یارمەتیدەری تۆکمە و توند و تۆڵ کردنەوەی نەزمی کۆن و پەرە پێدان و بوژاندنەوەی پێوەندی و مناسباتی کۆمەڵایەتی بەسەر چووە. لە حاڵێکدا کە هونەر و ئەدەبیاتی کرێکاری و شۆڕشگێڕانە بۆ جەماوەری وشیار و شۆڕشگێڕی وەخەبەرهاتوی خەڵك ڕۆڵی چەکێکی بەهێز دەگێڕێ کە بەر لەوەی بواری هاتنە ئارای ئاڵوگۆڕ و شۆڕش ڕەخسابێت لە ڕوانگەی بیر و بۆچوونەوە شۆڕش دەکاتە زەرورەتێکی حەیاتی و بەستێنی بۆ خۆش دەکات و لە جەریانی شۆڕشدا خۆی دەبێتە بەشێکی پێویست و گرینگی بەرەی گشتی و هەمە لایەنەی.

ئەدەبیاتی کرێکاری لە ئێران و کوردستاندا پێویستە لەو قسەوباسانەی سەبارەت بە" هونەر بۆ هونەر" و یان" هونەر بۆ خەڵك" جیابکەینەوە، لەبەر ئەوەی کە بەبێ کەوتنە نێو داوی دروشمی سیاسی و یان ڕایەڵ و هەودای ئاڵۆزی باسە هونەریەکانەوە، باشتر وایە کە سەبارەت بە ئەدەبیاتی ئێستای چینایەتی وتووێژ و دیالۆگی ڕاستەقینە بکرێت(واقعیەتێکی کە خسڵەت و تایبەتمەندی ئەدەبیاتی کرێکاریشە). بەداخەوە تریبونی زاڵی ئەم وتووێژە لەدەست باڵێك دایە کە بە ئیدیعای ڕەد کردنەوەی بەتەواوەتی ئەدەبیاتی ئیدئۆلۆژیك، بە خۆ بەدوور گرتن لە هەموو ئەو بابەتانەی کە لە ڕاستای پەیکار و تێکۆشانی چینایەتیدا بووە، خۆی پەراوێز و بەدوور لە هەموو چەشنە هەڵوێست گرتنێکی کۆمەڵایەتی- سیاسی دەزانێت و کاکڵی ئەدەبیاتەکەشی عەینی بێلایەنی، لە حاڵێکدا کە ئەم بێ لایەنییە خۆی لەداوی ویست و داواکاریەکانی سەرمایەداریدا گیری خواردوە. ئەم ئەدەبیاتە ئەگەر ئەدبیاتێکی بەتەواوی ئیدئۆلۆژیکیش نەبێت، دەبێتە ئەدەبیاتێکی بەرخۆر و مەسرەفگەرا و هەڵبەت بێ ناوەرۆك. لەبەر ئەوەی کە چۆتە خزمەت نیزامی سەرمایەدارییەوە و ئەوە خودی سەرمایە سالارانیشن کە لەپاڵ ئەنجومەنە ئەدەبیە جۆراو جۆرەکان و هەموو چەشنە خەڵاتێکی ئەدەبی و باقی شێوە و شگرد و دەغەڵکاریەکانی تریاندا، لەهەوڵی پەرە و بەرەودان بە ئەدەبیاتە خەسیو و پوچەکەیاندان بە یارمەتی ئەم تریبونە زاڵەی بەدەستیانەوەیە.

کرێکاران وەك چینێکی کۆمەڵایەتی و زۆرینەی ئەندامانی کۆمەڵگە، هونەر و ئەدەبیاتی تایبەت بە خۆیان هەیە. وەك چۆن سەرمایەداریش وەك کەمینەیەك خەریکە بابەتەکانی تایبەت بەخۆی پەروەردە دەکات و پەرەیان پێئەدات. ئەدەبیاتێکی کە تەنزی تاڵی دژواریەکانی کار لەگەڵ نەفرەت و بێزاری لە کاری کرێگرتەیی و بێگانە بوون بە زانیاری و ئاگاهی و بۆ وشیار کردنەوە دەردەبڕێت، ئەدەبیاتی کرێکارییە. نەك ئەو درۆ گەورە و قەبانەی وا بوونەتە هەوێن و ماترياڵی ئەدەبیاتی بۆرژوایی و کاری کرێگرتەیی بە بابەتێکی چارهەڵنەگر و تەنانەت پیرۆزیش دەزانێت کە لە درێژە و بەردەوام بوونیدا خاوەنکار مافی ئەوەی هەیە لە داهاتی کاری کرێکاران، سود و قازانجێکی زیاتری بەرکەوێ. و ئەگەر شتێکی زیاتری بە کرێکار پەرداخت کرد پێیوایە خێری پێ کردوە. ئاساییە کە، کەمینەی خاوەن دەسەڵات و پلە و پایەکان بۆ پاراستنی ماف و بەرژەوەندیەکانیان دەیانەوێ بارودۆخەکە پارێزراو بێ و هەر چەشنە ئاڵوگۆڕێك، لە ڕاستای دژ بە بەرژەوەندیەکانیاندا دەبینن. لە بەرانبەریش دا زۆرینەی بێ بەش و زۆرلێکراو بۆ ئەوەی دەروویەکی ڕوون بەڕووی ژیان و بەرێچوونی دا بکرێتەوە، حەزی لە ئاڵوگۆڕە و بە پیریەوە دەچێت. کەمینەی خاوەن بەرژەوەندی، کە خۆی بەبێ ئەوەی رۆڵێکی لە بەرهەمهێنان دا هەبێ و تەنیا چاوەدێری ڕەوتی بەرهەمهێنانی چینی زۆرینەیە، هەوڵە بەکردەوەکان بە سووك چاو لێدەکەن و دەکۆشن تا هەوڵە نەزەریەکان بە تەواوی لە هەوڵە بەکردەوەییەکان جیا بکەنەوە. لە لایەکی دیکەوە ئەکرێ بڵێین چینی زۆرینە مەجالێکی بۆ کار و کۆششی سەربەخۆیانەی نەزەری لەبەر دەستا نیە. چینی کەمینەش چون ڕاستەوخۆ لەگەڵ ژیانی بەکردەوەدا نامۆیە، ئاساییە لە ڕاستیەکان دوور کەوێتەوەو خەڵوەت نشینی کاخی خەیاڵی خۆی بێت. لە حاڵێك دا کە زۆرینە لەبەر ئەوەی تێکەڵاوی ڕەوتی ژیانی بە کردەوەیە لە گەڵ ڕاستیەکان دا دەستە و یەخەیە. دەکرێ بوترێ(واقعگەرا)یە. کەوابێ دەتوانین بوونی دوو جۆر هونەری جیاواز، هەر لە بەرەبەیانی سەرهەڵدانی تەمەدونەوە بەدی بکەین و لێکی هەڵاوێرین. واتە هونەری واقعگەرایانەی زۆرینە(عەوام) و هونەری نا واقعگەرایانەی کەمینە(خەواس.) ئەدەبیاتی کرێکاری ئەدەبیاتێکە کە ژیان و حوزوری شوێندانەر و کاریگەری هێزی کار و کرێکاران لە بەرانبەر سەرمایە و سەرمایەداراندا وێنا دەکات، بەدەر لەوەی کە بەدیهێنەری ئەم ئەدەبیاتە خۆی کرێکار بێت یان نا □ بە پێچەوانەی ڕابردوو ناکرێ تەنیا بە هۆی بوونی پوتك و چەکوش، و یان حوزوری کرێکارێکی ڕێکپۆش(کە بەرێکەوت عاشقی کچی خاوەن کارخانەکەش دەبێت) لە بابەتێکدا، ناوی بنێین ئەدەبیاتی کرێکاری ئەدبیاتێکی کرێکاری کە داهێنەرانە و زیندو بێت، پێویستە ڕواڵەتی ژیان و خەباتی ئەم چینە لە ڕاستای دەرخستنی ناکۆکی و کێشمەکێشی کارو سەرمایەدا دەربخات، یان وەك بەشێك لەم ناکۆکیانە چاوی لێبکرێت! لە کۆمەڵگای ئێمەدا ئاستی هەستیار بوون سەبارەت بە مەسایل و بابەتە کرێکاریەکان گەلێك نزمە. ئەدەبیاتی کرێکاری کە بە بەردەوامی خراوەتە پەراوێزەوە، دەتوانێ وێڕای هەڵخڕاندنی کردار لە کۆمەڵگادا سەبارەت بە بابەتە کرێکاریەکان، وەك تریبونێکیش بێت بۆ دەربڕینی دەرد و ئازارەکانی چینی کرێکار و خەڵکی زەحمەتکێش و زۆر لێکراو. ئەدەبیاتی ڕیشەداری کرێکاری(کە ئیسالەتەکەی نەك لە شێوەی بۆماوەیی و ئیرسی سەرمایەسالاری، بەڵکو لە چەشنی ئینسانی و سروشتیەکەی بێت) دەتوانێ کاریگەری بنەڕەتی لەسەر فەرهەنگێك دابنێت کە پێکهاتەکەی، پێکهاتەی کۆمەڵگایەکە کە لێوڕێژە لە ناکۆکی، کۆمەڵگایەکی نەخۆش کە لە حەرەکەتی بەناچاری خۆیدا، کەوتۆتە قۆناغی بەرزەخیەوە. و وێڕای هەوڵدان و گەڕان بەدوای ڕێگای چارەسەری ناکۆکیەکاندا، لە پەڕینەوە لەم بەرزەخەی ئێستا، لە ئەگەری توندوتیژیەکانی پێکدادانی چینایەتی بە زمانی ئاسایی خۆی(زمانێکی کە هەموان تێبگەن) کەم بکاتەوە. ئەدەبیاتی کرێکاری لەگەڵ ئەوەی کە پێیوایە لە ئێستادا تاریکی گۆڕەپانەکەی داگیر کردوە، بەڵام تروسکایی و ئەستێرەکانیش دەبینێت. بڕوای بە هەتاهەتایی بوونی ئەم تاریکیە نییە. ناهێڵی قەت ئاسمان بەبێ ئەستێرە بمێنێتەوە. لەبەر ئەوەی ئاسمان قەت بەبێ ئەستێرە نییە □ ئەدەبیاتی کرێکاری، ئەدەبیاتی چاوکرانەوە و وشیارییە. ئەدەبیاتی کرێکاری کە ڕاستەوخۆ لە ناخی بەرین ترین چینی کۆمەڵایەتیەوە شکڵ دەگرێت ئامرازێکە بۆ دەربڕینی ئەوین و خۆشەویستی، ڕەنج و ئازار، ئامانج و ئارەوزو، دنیابینی و بەگشتی عەواتفی ئەم چینە. چینی کرێکار ئەم قۆناغەی چەندین جار لە مێژودا، لەوانە لە سەرودەمی شۆڕشی ئۆکتۆبردا، بە بوونە خاوەنی گەلێك بەرهەمی بە نرخی وەك دایکی ماکسیم گۆرکی، نینا و هیتر تەجروبە کردوە. نووسەران، ئەدیبان و شاعیرانێکی زۆر لە ئێران و کوردستان لەم یەك دوو سەدەی ڕابردودا هەوڵیانداوە لەم بوارەدا چالاك بن و جێ پەنجەشیان دیارە؛ هەرچەند کە نەیانتوانیوە بەرهەمێکی پاك و پاڵاوتەی ئەدەبی کرێکاری بەرهەم بێنن. دەتوانین ئاماژە بە گەلێك نمونە لە هونەر و ئەدەبیاتی کرێکاری ئێران و کوردستان لە قۆناغی ئێستادا بکەین و ناویان بەرین، لەوانە شانۆنامەی» عەباساغا کرێکاری ئێران ناسۆناڵ»ی سەعید سوڵتانپور، یان بەرهەمی شاعیر و نوسەرانێکی وەك سەمەد بێهرەنگی، عەلی ئەشرەف دەوێشیان، لاهوتی، خوسرەو گوڵسرخی، ڕێبوار، سولەیمان قاسمیانی، بەشێك لە بەرهەمەکانی ئاحمەد شاملو، قانع، ئاحمەد بازگر، سەید عەلی ساڵحی و کەسانی تر. ئەدەبیاتی کرێکاری لەگەڵ پەرەسەندنی ڕۆژ لە ڕۆژ زیاتری ئەم چینە و وشیار بوونەوەی و ویست و داواکاریەکانی، شکڵ و شێوەی کامڵتر و بابەتی تر بەخۆیەوە دەگرێت. ئەدەبیاتی کرێکاری، ئەدەبیاتی پەرەپێدان و پیرۆز کردنی هەژاری نییە. ئەدەبیاتی سڕینەوەی مناسبات و پێوەندی سەرمایەدارییە. بەهەر ڕاددەیەك خەباتی چینایەتی لە ڕاستای ناسین و لەنێو بردنی ناکۆیەکانی ئێستادا قوڵتر دەبێتەوە، ئەم ئەدەبیاتەش زیاتر گەشە دەکات و بەرەو کامڵ بوون دەچێت. ئامرازەکانی ئەمرۆی پێوەندی گرتن، وەك ئینتێرنێت و ماهوارە دەتوانن بکەونە ئیختیار چینی کرێکارەوە و بخرێنە خزمەت گەشە و پەرەپێدان و سەقامگێری ئەدەبیاتی کرێکاری، ئەم ئامرازە زمانێکی نوێی بەرهەمهێنانی دەقی کرێکاری دەوێت کە بەرەو گشتگیر بوونە. دەتوانین بڵێین بەنا بە قەیرانێکی فەرهەنگی و کۆمەڵایەتی کە داوێنگیری کۆمەڵگای جیهانی بەگشتی و ئێران بە تایبەتی بووە و ئەدەبیاتی سڕبووی بورژواییش توانایی وڵامدانەوەی نییە پێی، ئەدەبیاتی داهاتوو ئەدەبیاتێکی کرێکارییە.

با لێرەدا کورتە باسێکی دوکتور تەقی ئەرانی سەبارەت بە پێناسە و کارکردی هونەر و ئەدەبیات بخوێنینەوە کە یارمەتی دەری ناسینی زیاتری دەور و نەخشی هونەرە لە پانتایی کۆمەڵگادا:

" هونەریش وەك زانست، فەلسەفە، ماف و شتی تر یەکێك لە ئاکامەکانی ژیانی ماددی بەشەرە. مەبەست لەم وتارە ئەوەیە کە بیسەلمێنین، هونەر بگرە لەم ڕووانگەوە کە یەکێك لە دەرکەوتەکانی « ڕۆحیی» بەشەرە، ماددییە و بە یەکێك لە دەرئەنجانەکانی ژیانی بە کۆمەڵی مرۆڤ دەژمێردرێ. واتە هەروەکو چۆن زانست و فەلسەفە و ماف و ئایین و بە گشتی تەواوی دیاردە کۆمەڵایەتیەکان، ئاکامی هەلومەرج و بارودۆخی کۆمەڵگان، هونەریش بە پێی هەڵدان و گەشە کردنی یان لاواز بوونی شێوەی بەرهەمهێنانی سەروەت لە حاڵی هەڵدان یان نشوستی دایە، بە واتایەکی تر هونەریش وەك باقی دیاردە کۆمەڵایەتیەکانی تر لە ژێر کاردانەوەی بارودۆخی بەرهەمهێنان و شەرایەتی ماددی سەردەمەکەی دایە. بۆ ئەوەی بابەتەکە ڕوونتر بێتەوە، پێویستە بزانین هونەر چییە؟ و چ رۆڵێك لە کۆمەڵدا دەگێرێ. مرۆڤ هەر تەنیا بیر ناکاتەوە، ئەو خاوەنی زۆر هەست و عەواتفیشە. هەڵبەت ئەم هەست و نەستە نابێ وەك شتێکی غەیرە ماددی چاو لێبکەین. ئەمانەش تایبەتمەندی ماددیان هەیە. لە هەر حاڵدا مرۆڤ بە دیتنی کردەوەی باش شاد و بە بینینی خراپەکاری دڵگرانە، ماوەیەك خۆشحاڵ و سەردەمێك غەمناك دەبێ، کاتێ کەیلی هیوایە و ئارەزوی لە شتێکە و کاتێکی تر بە پێچەوانە. بە گشتی چون هەست و حەز و ئارەزووەکانی بەشەر بێ سنورە، هونەر ئەم هەست و نەستە کۆ دەکاتەوە و لە ڕێگای شکڵ و ڕواڵەتی هەست پێ کراوەوە، وەك: وتە، دەنگ و جوولە یان لە ڕێگای کەرەستەی ترەوە دەردەبڕدرێ. شێعر، مۆسیقا و شێوە کاری هەر کامیان یەکێك لە دیاردەکانی هونەرن. کە وابێ، دەتوانین بڵێین: هونەر کەرەستەی کۆمەڵایەتی کردنی هەستەکانە وەیان وەك تۆڵستۆی ئەڵێ: هونەر کەرەستەی گواستنەوە و تەشەنەی عەواتفە. لەگەڵکوو پارچەیەك موزیك لێ بدرێ، بە خێرایی گشت هەستگەلی مۆسیقا ژەنی هونەرمەند دەچێتە ناخی بیسەرەوە و دەیخاتە ژێر کاریگەری خۆیەوە. بەم چەشنە عەواتفی تاکی هونەرمەند، دەبێتە هەستێکی کۆمەڵایەتی، شێوە کاری، پەیکەر سازی، شێعر و بینا سازیش لەم ڕوانگەوە وەك مۆسیقان. ئێستا کە تەعریفی هونەر، واتە لێك دانەوەی شێوەگەلی ماددی هەست پێکراو و دەور و نەخشی کۆمەڵایەتیەکەی، یانی بە گشتی کردنی هەستگەلی تاکە کەسمان بۆ دەرکەوت، پێویستە بزانین کە گەشە و هەڵدانی هونەر پەیوەندی بە چ هۆکار گەلێکەوە هەیە و تا چ ڕادەیەك گەشە و هەڵدانی کۆمەڵایەتی کاردانەوەی لەسەر هەڵدان و پوکانەوەی هونەر هەیە. هونەر بە هەر شکڵ و شێوەیەك چاو لێبکرێ و لەبەرچاو بگیرێ، بە شێوەی ڕاستەو خۆ یان ناڕاستەوخۆ، بە هۆی زنجیرەیەك پەیوەندییەوە ئاکامی بارودۆخی ئابووری و ڕادەی گەشەی کەرەستەی فەننی کۆمەڵگایە. بە هەر ئەندازەیەك ئامێرەکانی مۆسیقا لە وڵاتێك دا پێشکەوتوو تر بێت، هەر بەو ڕادەیەش بەرهەمە مۆسیقیەکەی کامڵتر و باشترە لە بەرهەمی مۆسیقای ئەو وڵاتانەی کە ئێستاش لە کەرەستەکۆن و سوننەتیەکان کەڵك وەردەگرن. ئەگەر تا ڕادەیەك لە کۆمەڵگای سەرەتایی بەشەر دا، هونەرێك سەری هەڵدابێ، یەقینەن پێوەندیەکی ڕاستەوخۆی لەگەڵ پێداویستی بە کردەیی ژیانی ماددییەوە بووە. کۆنترین هونەرەکان چۆپی و مۆسیقا و شێعرن. لە نێو گشت هونەرەکاندا، بیناسازی خاوەنی لایەنێکی فەننی ترە و لە ئاکامدا، پەیڕەوی بیناسازی لە پێداویستیە ماددیەکان ڕوونتر و بەرچاوترە. لە سەرەتا دا مەبەست لە دروست کردنی بینا تەنیا پێداویستی یەکی بە تەواوی ماددی بەشەر بووە، مەعبەدەکانی یونان و تاقی گوتێك لاسایی کردنەوەی بینا دارێنەکانی کۆنن کە بە تەواوی لەسەر ئەساسی پێداویستیەکی ماددی بینا کرابوو، واتە عەینەن هەر ئەو بینایانەمان، بە کەرەستە گەلیتر و قایمتر دروست دەکرد. بەشێکی بەرچاو لەو شێعرانەی کە لە سەردەمی ملوك ئەلتەوایفی دا وتراوە، تەنیا لە مەدح وسەنای ئەمیران و دەسەڵاتداران دا بوە و بەشێکی تری هەر چەند ڕاستەوخۆ ملکەچی بارودۆخی مادی نەبووە، بەڵام بە شێوەی ناڕاستەوخۆ مەحکومی سیستەمی ئابووری ئەو سەردەمە بووە. لەگەڵ ئەوەشدا پێویستە بە پێی مەکتەبی ماتریالیسم، بڵێین کە ئەو هونەرانەش بەش بە حاڵی خۆیان بونەتە هۆی گەشەو تەکامولی ژیانی کۆمەڵایەتی و پێویستی سەرهەڵدانی نوسەرانێکی وەك: تۆڵستۆی، تسواك، گورکی، سەمەد بێهرەنگی و مارکێز و زۆر کەسی تر، واتە بەرهەمەکانی هونەرمەندانی سەدەکانی ڕابردوو بونەتە سەرچاوەی سەرهەڵدانی بە سەدان مرۆڤی هەڵکەوتەی وەك ئەمانە. بە گشتی پێویستە ئەوە بڵێین کە ئەگەر تاریفی هونەر وەك تەعبیری نەستەکان، بە چەشنی ماددی هەست پێکراو، و دەور و نەخشی کۆمەڵایەتیەکەی بە گشتی کردنی هەستگەلە تاکیەکان بزانین، بەم شێوەیە خوێندنەوەی شێعرەکانی سەعدی و مەولەوی و هاو قەتارەکانیان هەستی ئێمە نابزوێنن. مەگەر ئەو کاتەی ئاستی بیر کردنەوەمان تا سنوری سەردەمەکەی ئەوان بنێنەوە دواوە و لە بیر خۆمانی بەرینەوە کە لە چ سەردەمێك دا دەژین و گوێ نەدەینە گرمەی ماشینی زەبەلاحی گەشەی ئابووری و ئاڵ و گۆڕی کۆمەڵایەتی و چاومان لە حاند ئەو شۆڕشە نامۆ و سەر سوڕ هینەرە فکرییەی کە پایەی ماتریالیزمی لە دنیای، لە باری ئابووریەوە پێشکەوتوی، نوێی پێك هێناوە."

***

پێشڕەو
دەورەی دووهەم، ژمارە ٣٩٩، نیوەی ئەوەڵی سەرماوەز ١٣٩٧نوامبر-٢٠١٨

ڕاگەیاندنی کومیتەی ناوەندی حیزبی کۆمۆنیستی ئێران بە بۆنەی ٢٥ی نۆوامبر ڕۆژی جیهانی خەبات لەگەڵ توندوتیژی لەدژی ژنان (٢٠١٨)

لە کاتێکەوە کە یەکەم کۆبوونەوەی ژنانی تێکۆشەری ئەمریکای لاتین لە ساڵی ١٩٨١، ڕۆژی ٢٥ی نۆوامبریان وەک" ڕۆژی جیهانی ڕێگری لەگەڵ توندوتیژی لەدژی ژنان" ڕاگەیاند، ١٨ ساڵی پێچوو تا بە بەرەکەتی تێکۆشانێکی بێ وچانی جیهانی لە لایەن ژنانی پێشڕەوەوە، کۆبوونەوەی مەجمەعی گشتی سازمانی میلەل لە ساڵی ١٩٩٩ بڕیاری ئەو کۆبوونەوەی بە ڕەسمیەت ناسی. ئێستا دوای تێپەڕبوونی ساڵانێک، ژنان لە ئاستی جیهانیدا هەروا لەگەڵ دیاردەی تەندوتیژیدا بەرەو روون. کوژرانی دزێو و جەنایەتکارانەی خوشکانی میرابل لە ساڵی ١٩٦٠ لە کۆماری دومینیکن بە هۆی خەبات لەدژی دیکتاتۆری" رافایل تراخیلو" بوو بە ئەنگیزەیەک کە دنیا لە ئاست و قەبارەی ئەم توندتیژییە ئاشکرایە ئاگادار بێتەوە. لەگەڵ ئەوەی کە لە زۆربەی وڵاتانی دنیا یاسای مەنعی توندوتیژی پەسند کراوە بەڵام ئامارەکان دەریدەخەن کە بەشێوەی مامناوەندی ٣٥ لەسەدی ژنان لە دنیادا توندوتیژیان تەجروبە کردوە. هەڵبەت ئەم ڕەقەمە لە هێندێک لە وڵاتان گەیشتۆتە ٧٠ لەسەدیش. ئەم ئامارانە بەیانگەری ئەوەن کە توندتیژی لەدژی ژنان دیاردەیەکی جیهانیە و ژنان لە پێشکەوتوو ترین وڵاتانی سەرمایەداری تا وڵاتانی دەوروبەر ئامانجی ئەم توندتیژیانەن. نیزامی سەرمایەداری هەوڵی داوە توندتیژی لەدژی ژنان وەک بابەتێکی سروشتی پیشان بدات و خەبات لەدژی ئەم توندتیژیەش وەک ئۆلگوە کلیشەییەکانی خۆی لە کۆمەڵگادا بچەسپێنێ. بەڵام دیارە کە توندوتیژی چینایەتی و جنسیەتی سروشتی زاتیی بەشەر نین. بەڵکوو لە نیزامی چینایەتی و پیاوسالاردا هەموو ئەهرومەکانی کۆمەڵگا لە پێوەندی بەرهەمهێنان، بنەماڵە، فەرهەنگ، مەزهەب، سوننەت، ئیدئۆلۆژیەوە گرتویەتی تا یاسا و لە کۆتاییدا دەوڵەت لە هاو ئاڕاستەیی لەگەڵ یەکتردا دەجوڵێنەوە تا ئەم دیاردە ناشیرینە بکەنە ئەمرێکی سروشتی. بەڵام ئەم بابەتە "سروشتی"یە لە جەوهەردا هیچ شتێک نییە بێجگە لە دەربڕێنی مۆناسباتێک پشت بەستو بە مالیکیەتی خوسوسی. چ لەوێدا کە بنەماڵە وەک بنچینەیی ترین سلولی کۆمەڵگا، سولتەی پیاوانی بنەماڵە لەسەر ژنان نیهادینە دەکات و چ لەوێدا کە پێوەندی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری وەک کالایەک چاو لە ژن دەکات. ژن لەم کۆمەڵگایانەدا چ ئەو کاتەی کە هێزی کاری خۆی ڕاستەخۆ پێشکەش بە سەرمایەدار دەکات و چ کاتێک کە لە ڕێگای منداڵ بوون و کاری بێ موزدی ماڵەوە بە شێوەیەکی ناڕاستەوخۆ دەچێتە خزمەت سەرمایەداریەوە، وەک ئامرازێکی بەرهەمهێنان کاردەکات و بەرەو ڕووی چەوساندنەوەی زیاتر بە بەراورد لەگەڵ پیاوان دەبێتەوە. هەڵبەت نیزامی سەرمایەداری بۆ زیاد کردنی بەهرەوەری خۆی پێویستی بە هەردوو لایەنی ئەم چەوساندنەوەیە هەیە. بەڵام توننوتیژی نیهادینە بوو لە دژی ژنان هەر بەوە بەرتەسک نابێتەوە. ناقیس کردنی جنسیەتی، دەستدرێژی لەسەر جێگای خەوی ژن و مێردایەتیدا، دەست درێژی و بەهرەبەرداری جنسی لە ژنان، هێرشی فیزیکی، توندوتیژی کەلامی و ڕەفتاری، بەشودانی بەزۆر، پورنوگرافی، چاو لە ژن کردن وەک ئامرازێک، هەستی مالیکیەت بەسەر ژناندا، دەستدرێژی بە کۆمەڵ لە شەڕە نیابەتی، قەومی و مەزهەبیەکاندا، دەست درێژی بۆسەر ژنانی پەنابەر لە کەمپەکانی پەنابەریدا بە گشتی لایەنە جۆراو جۆرەکانی ئەو توندتیژیەن کە لە هەموو بوارەکانی ژیانی کۆمەڵایەتیدا لەدژی ژنان پەیڕەو دەکرێت. کاتێک کە ساڵی ڕابردوو لە یەکێک لە تۆڕە کۆمەڵایەتیەکاندا بە هەشتەکی" من هەم" سەدان هەزار کەس لە ژنان لە سەرتاسەری دنیادا سەبارەت بە تەجروبەی توندوتیژی لەدژی خۆیان بابەتیان نووسی، دەرکەوت کە چلۆن پیاوان بە لە ئیختیاردا بوونی ئەهرومی دەسەڵات بە هاسانی ئیجازە بە خۆیان ئەدەن، توندوتیژی جنسیەتی لەدژی ژنان پەیڕەو بکەن. لە ئەندامی ئاکادیمی نۆبێلی ئاشتیەوە تا کارگەردانانی بەناو بانگ، لە بەرپرسانی پلە بەرزی مێدیای گشتیەوە تا قازیەکان و لە کادری ڕێبەری حیزبە سیاسیەکان و سیاسەتمەدارانی حیرفەیی ناسراو و کشیشەکان هیچ ترسیان لەوە نییە کە دەست درێژی بکەنە سەر حەریمی خوسوسی ژنان. لە ئێران ئاوێتە بوونی مۆناسباتی سەرمایەداری و یاسا و سوننەتە مەزهەبیەکان، کۆماری ئیسلامی کردۆتە یەکێک لەو دەوڵەتانەی کە توندترین یاسای دژی ژنی زاڵ کردووە. هەڵبەت دەبێ ئەوەش لەبیر نەکرێت کە دژە شۆڕشی ئیسلامی یەکەم هێرشی خۆی بۆسەر ڕیزی شۆڕش بە هێرش بۆسەر ژنان ڕیکخست و دیسان نابێ لەبیر بچێتەوە کە بە هەزاران ژنی ئازادی خواز، شۆڕشگێڕ و کۆمۆنیست لە زیندانەکانی کۆماری ئیسلامیدا بوونەتە ئامانجی وەحشیانە ترین توندوتیژی پاسدارانی نیزامی ئیسلامی تا ئاستی دەست درێژی جنسی و سەدان کەس لەوان ئێعدام کراون. لە ئێرانی کۆماری ئیسلامیدا بە ئامانجی دەست درێژی و بەپێی عورفی ئیسلامی لە عەشرەتکەدە دەوڵەتی و ئیمام زادەکاندا ژنان لە پیاوان سیغە دەکەن، لە سیزدە ساڵیدا بەزۆر بەشویان ئەدەن، هەژاری بی ئەوپەر ئەوان ڕۆژانە ڕەوانەی بازاڕی لەشفرۆشی دەکات، مافی سەرپەرستی کردنی منداڵی خۆیان نییە، ئەسید دەکەن بە سەروچاویاندا، حیجابی ئیجباری ئەدەن بەسەریاندا و هەڵاواردەنی ڕەگەزیان بەرانبەر دەکرێت. لە حاڵێکدا کە ١٢٥ وڵاتی دنیا سەبارەت بە قەدەغە بوونی ئازاردانی جنسی یاسایان دەرکردووە، بەڵام لە ئێرانی ژێر حاکمیەتی کۆماری ئیسلامیدا سەرجەم سیاسەت و یاساکان و تەنانەت" لایەحەی مەنعی توندوتیژی لەدژی ژنان" کە لە تۆنێلە پێچا و پێچەکانی دەوڵەت، قوەی قەزاییە، شورای نیگابان و ئایاتی عوزمادا گیری خواردوە، لە خزمەت نیهادینە کردنی هەڵاواردنی توندوتیژی لەدژی ژنان دایە. بە ڕاشکاوی دەکرێ بڵێین کە ئێران، لەژێر حاکمیەتی کۆماری ئیسلامیدا جێگایەک کە سەرجەم سوننەت و پێوەندیە چینایەتی و پیاوسالارانە کۆنەکان، لە ئاوێتە بوون لەگەڵ ئیدئۆلۆژی ئیسلامی و یاسای دژی ژندا بارودۆخێکی بەدیهێناوە کە ژنانیش لە بەرین ترین ئاستدا دەبنە ئامانجی توندوتیژییە کۆمەڵایەتییەکان و هەم لە پانتاییەکی بەرین و بە شێوازی جۆراوجۆر دەست ئەدەنە خەبات و خۆڕاگری. ژنان نە تەنیا هەنگاو بە هەنگاو جێگا پێی خۆیان لە هەموو بزوتنەوە ڕادیکاڵە کۆمەڵایەتیەکاندا قایم دەکەن بەڵکوو بوشنەتە هێزێکی بیلقوە بە توانا بۆ بەرەپێش بردنی شۆڕش. کاتێک ژنێکی بوێر لە ڕیزی پێشەوەی هەزاران کەس لە کرێکارانی حەوت تەپەدا بە باوەڕ بەخۆییەوە دەچێتە سەر سەکۆ و هەموان بۆ خەبات و تێکۆشانی هاوبەش لەدژی تاڵان کرانی حەقدەستەکانیان بانگەواز دەکات، کاتێک ژنێکی ئازادی خواز لە ڕیزی یەکەمی مانگرتنی سەرتاسەری مامۆستایاندا قەرار دەگرێت، کاتێک کچانی خوێندکار دروشمی کرێکار، مۆعەلیم، دانشجو، یەکبگرن ئەڵێنەوە، کاتێک ژنانی خیابانی ئینقلاب لە سەر بەرزاییەکان ڕاوەستاون و حیجاب، ئەم هێمای توندوتیژیەی ئاپارتایدی ئیسلامی و ئاپارتایدی ڕەگەزیە فڕێ ئەدەن، بە گشتی دەرخەری بە ئاشکرای ئەوەیە کە ژنان نە تەنیا ئامادە نین مل بۆ ئەم هەڵاواردن و نایەکسانی و بۆ ئەم توندوتیژە نیهادینە بووە بدەن، بەڵکو عەزمیان جەزم کردوە کە یەکێک لە ئەرکانی شۆڕش بن بۆ ڕووخاندنی کۆماری ئیسلامی. ٢٥ی نۆوامبری ئەمساڵ لە ناخی ئاڵوگۆڕەکانی دوای ئاخێزی مانگی بەفرانبار، لەسەر بەستێنی مانگرتن و نارەزایەتیی بەرینی کرێکاری و جەماوەری و ئاڵوگۆڕێکی گەورە کە لە وشیاری جەماوەری پیاواندا بەدی هاتوە، دەرفەتێکە تا ژنان بە هەموو هێزی خۆیانەوە بێنە سەر شەقامەکان و نیزامی چینایەتی و پیاو سالاری حاکم توشی کێشە و گرفت بکەن.

نەمێنێ توندوتیژی لەدژی ژنان
بروخێ ڕژیمی کۆماری ئیسلامیی
بژی ئازادی، بەرابەری، حکومەتی کرێکاری
کومیتەی ناوەندی حیزبی کۆمۆنیستی ئێران
خەزەڵوەری ١٣٩٧
نۆوامبری ٢٠١٨

***

پێشڕەو
ئۆرگانی کومیتەی ناوەندی کۆمەڵە
(ڕێکخراوی کوردستانی حیزبی کۆمۆنیستی ئێران)
ئێدیتۆر:
ئیبراهیم عەلیزادە

کومیتەی ناوەندی کۆمەڵە
Add: Sulimania_Zrguez
Tel:
009647701567854
009647710259353
E-mail:
Peshraw@komalah.org
Web:
http://www.komalah.org/

دەبیرخانەی حیزبی کۆمۆنیستی ئێران
C.D.C.R.I
BOX 70445
10725
Stockholm_Sweden
Tel/Fax: 4608868054
E-mail:
cpi@cpiran.org
Web: www.cpiran.org

نوێنەرایەتی کۆمەڵە لە کوردستانی عێراق
Add: Sulimania-Rzgary
Tel: 3300657 - 3300561

نوێنەرایەتی کۆمەڵە لە دەرەوەی وڵات
Tel/Fax: +46-18-46 84 93
E-mail:
komala@cpiran.org

تەلەفزیۆنی فەزایی کۆمەڵە
Yahsat 1A
Freq: 12072 Mhz
Position: 52.5° Est
Pol: Vertical
Sym: 27500
Fec: 7/8
Web:
http://www.tvkomala.com/

ڕادیوکان:
بەرنامەی ڕادیۆکانی دەنگی شۆڕشی ئێران (ڕادیۆ کۆمەڵە) و دەنگی حیزبی کۆمۆنیستی ئێران لە سەر سەتەلایتی یاه سەت بەدوای تەواوبوونی پەخشی بەرنامەکانی تەلەفزیۆنی کۆمەڵە بڵاودەبنەوە.

ڕاپۆرتی بەڕێوەچوونی پلینۆمی کومیتەی ناوەندی کۆمەڵە هەڵبژێردراوی کۆنگرەی ١٧

ڕۆژی شەممە ٥ی مانگی خەزەڵوەری ساڵی ١٣٩٧ بەرابەر لەگەڵ ٢٧ی ئۆکتۆبری ٢٠١٨، پلینۆمی چوارەمی کۆمیتەی ناوەندی کۆمەڵە هەڵبژێردراوی کۆنگرەی ١٧،

بە ئامادەبوونی ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی کۆمەڵە، بە سرودی ئەنترناسیۆنال و یەک دەقیقە بێدەنگی بۆ ڕێزگرتن لە یاد و بیرەوەری گیانبەخت کردوانی ڕێگای ئازادی و سۆسیالیزم دەستی بە کار کرد. لەم پلینۆمەدا بەپێی ڕەواڵی ئاسایی، ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی حیزبی کۆمۆنیستی ئێرانیش وەک چاودێر بەشدار بوون. دەستور جەلەسەکانی پلینۆم بریتی بوون لە هەڵسەنگاندنی ڕاپۆرتی سیاسی و تەشکیلاتی کۆمیتەی ڕێبەریی کۆمەڵە و دابەش کردنی کارەکانی نێوخۆی کۆمیتەی ناوەندی. بەشی یەکەمی باسەکانی ئەم کۆبوونەوەیە بۆ ڕاپۆرتی سیاسی کۆمیتەی ڕێبەریی کۆمەڵە بە پلینۆم تەرخان کرا. چاوگێڕانێکی خێرا بەسەر **بارودۆخی گشتی دنیادا**، هەڵسەنگاندنی بارودۆخی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست، ئاڵوگۆڕە سیاسیە تازەکان لە ئێران، روخاندنی شۆڕشگێڕانەی کۆماری ئیسلامی و پرۆسەی شکڵ گرتنی ئاڵترناتیوی سۆسیالیستی، ئەگەری سیناریۆکانی بۆرژوایی، ئاسۆی سیاسی کوردستان و ئەولەویەتەکانمان، سەردێری سەرەکی ڕاپۆرتی سیاسییان پێکدەهێنا.

پلینۆم لە باسەکانی سەبارەت بە بارودۆخی سیاسی دنیا لەسەر چەند قەیرانی جیدی کە ئەمڕۆی جیهانی سەرمایەداری لەگەڵی بەرەوڕووە، جەختی کردەوە:

یەکەم، درێژەی قەیرانی ئابووری

هەروەک لە پلینۆمی پێشتریشدا باسی لێکرابوو، قەیران ئێستا ئیتر بۆتە بەشێک لە پێکهاتەی کۆمەڵگای سەرمایەداری. ئاوێتەی یەکتر بوونی بازاڕە جیهانیەکان لە بوارەکانی بازرگانی و سەرمایەگوزاریدا، کەڵەکە بوونی هەرچی زیاتری سەرمایەداری لە دەست کارتێل و تراستە چەند میلیەتیەکاندا، سنورە نەتەوایەتیەکانی تێپەڕاندوە و توانایی مانۆڕدانی دەوڵەتەکان بەرانبەر بە هاندەرێکی جەوهەری کە ئەم ڕەوتە لێی بەهرەمەندە، گەلێک بەرتەسک کردۆتەوە. ئەم ڕەوتە توانایی دەوڵەتەکانی بۆ بەرەنگار بوونەوە لەگەڵ قەیرانی ئابووری بە بەراورد لەگەڵ ١٠ ساڵ لەوەی پێشی دابەزاندووە. سەرانی دەوڵەتانی سەرمایەداری لەگەڵ سەلماندنی بەردەوام بوونی قەیرانی ٢٠٠٨، دان بەوەدا دەنێن کە ئێستا بە بەراورد لەگەڵ ١٠ ساڵ لەوەپێش ئامرازگەلێکی کەمتریان بۆ بەرەوڕوو بوونەوە لەگەڵ قەیران لە بەردەستدایە. جێ گۆڕکێی بەردەوامی سەرمایە وەرگرتنی ماڵیات لە شیرکەتە چەند میلیەتیەکان بۆ چەند دەوڵەتێکی دیاریکراوی دژوار تریش کردوە. لە ڕاستیدا ئەگەر لە ساڵی ٢٠٠٨ دا ویلایەتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا و ئۆروپا بۆ ڕزگار کردنی بۆنگاکان هەتا توانیان لە سەروەتی گشتی و لە کیسەی خەڵک بۆ کۆنترۆڵ کردنی قەیرانەکە خەرجیان کرد، لەمرۆدا ئیتر خەڵکی وڵاتان کەم بوونەوەی خزمەتگوزاری گشتی لەوە زیاترە قەبوڵ ناکەن و لە ئاکامدا توانایی ئەم جۆرە سەخاوەتمەندی و دەست و دڵبازیەی دەوڵەتەکانیش گەلێک بەرتەسک بۆتەوە. شەڕی بازەرگانی نێوان دەوڵەتەکان ڕەوتێکی لاوەکی و پێچەوانەی جەریانە. ئەم ڕەوتە بە حوکمی بارودۆخی عەینی جیهانگری سەرمایە ناتوانێ زۆر بخایەنێت. بەڵام درێژەی ئەم قەیرانە دەتوانێ ببیتە هۆی توند بوونەوەی کێبڕکێی تەسلیحاتی و بەرپا بوونی شەڕی ناوچەیی زیاتر.

دووهەم، قەیران لە پێوەندی دەوڵەتاندا

هاوسەنگی هێزی جیهانی نێوان دەوڵەتانی ئیمپریالیستی تێکچووە، بلۆک بەندیەکانی ڕابردوو جێگای خۆیان ئەدەن بە بلۆک بەندی نوێ. روسیە زل هێزێکی نیزامیە، بەڵام بونیەی ئابووریەکەی لاوازە. لە بەرانبەردا چین زل هێزێکی ئابووریە بە توانایی بەرتەسک تری نیزامیەوە بە بەراورد بە روسیە و ئەمریکا. هەر لە ئێستاوە ئەمریکا نیگەرانی پێکهاتنی بلۆکی چین- روسیەیە، کە بێگومان ئەگەر سەر بگرێت یەکتر تەکمیل دەکەن و دەبنە هێزی یەکەمی دنیا. چین کێبڕکێی خۆی لەگەڵ دەوڵەتانی ئیمپریالیستی دیکە، بە دوور لە هەراو هوریای تەبلیغاتی خستۆتە بواری ئابوریەوە. چین کۆمەڵێک سەرمایەگوزاری کەڵانی لە ئافریقا و ئەمریکای ناوەندی لە بوارەکانی ژێرخانی ئابووریدا دەست پێکردووە. یەکێتی ئورووپا لە هەوڵدایە سیستمی ئەمنیەتی خۆی سەربەخۆ لە ئەمریکا سەرلەنوێ ڕێکبخاتەوە، هەروەها کۆمەڵێک هەوڵ لە ئارادان تا جارێکی تر بریتانیا تێکەڵ بە یەکێتی ئوروپا بکرێتەوە. لە پاڵ ئەو ململانێیانەی زلهێزەکاندا، چەندین دەسەڵاتی ناوچەیی سەربەخۆ سەریان هەڵداوە کە خوازیاری بەشی خۆیان لە دابەش کردنی ئەرك و بەرژەوەندیەکاندان. هەمووی ئەو ڕاستیانە پێمان دەڵێن کە جیهان خەریکە دیمەنێکی دیکە، جیاواز لەوەی تا ئێستا بووە، بە خۆیەوە دەبینێ.

سێهەم، قەیرانی ئیدئۆلۆژیک

، بیرمەندانی دنیای سەرمایەداری هیچ ستراتیژیەکی روون ناخەنە بەردەم ئەم نیزامە. لیرالیسم شکستی خوارد و نئۆلیبرالیزمیش نەیتوانی ڕێگای ڕزگاری نیشان بدات. میلتون فریدمەنەکان، بیرمەندانی نێولیبرالیزم قەڵەمەکانیان خستۆتە کالاناوە. فۆکۆیاما کە دوای روخانی بلۆکی رۆژهەلات باسی لە لیبراڵ دیمۆکراسی وەکوو دوایین شکڵی حکومەت لە جیهان دەکرد، ئێستا دەستی کردوە بە ڕەد کردنەوەی ڕوانگەکانی ڕابردووی و ڕێگای ڕزگاری لە گرەوی جۆرێک سۆسیالیزمدا، بە تێگەیشتنێك کە خۆی لە سوسیالیزم هەیەتی، دەبینێ.

چوارەم، قەیرانی ژینگەیی،

ئەم قەیرانە بە شێوەیەکی مەترسیدار نە تەنیا داهاتوی بەشەریەت بەڵکوو هەڕەشە لە ژیانی ئەمرۆشی دەکات. بەرهەمهاتنی رۆژ لەگەڵ رۆژ زیاتری گازە گوڵخانەییەکان و زیاد بوونی گەرمای زەوی و توانەوەی سەهۆڵەکانی قوتبی، هاوسەنگی ژینگەیی گۆی زەوی تێکداوە. دەوڵەتی ئەمریکا وەک یەکێک لەوانەی گەورە ترین خەسار و لەتمە لە ژینگە ئەدەن، بە کورتبینیەکی قازانج پەرستانەوە بە هیچ بەڵێن و پەیمانێکی نێونەتەوەییەوە پابەند نەماوەتەوە. لە بواری ئالودەگیەکاندا، کار گەیشتۆتە جێگایەک کە ئەگەر تا دوێنێ لەتی پلاستیکیان لە زگی گیاندارانی دەریاییدا ئەدۆزیەوە، ئەمرۆ بە دەیان توێژینەوەی پزیشکی بوونی وردیلەی میکروسکوپی پەلاستیک لە گەدە و ڕیخۆڵەی ئینسانەکاندا پیشان ئەدات.

پێنجەم، قەیرانی پەنابەری

زیاتر لە ٦٠ ملیۆن ئینسان لە نێو وڵاتەکانیان و لە دەرەوەی لە ئاکامی شەڕ و هەژاری و سەرکوتگەری و بێ مافی ئاوارەن و بەشوێن سەرپەنایەکدا خۆیان لە ئاو و ئاگر ئەدەن. دروست کردنی کەمپە دژی بەشەریەکانی دەوڵەتانی ئوروپایی لە لێوارەکانی باکوری ئافریقا، نەیتوانیوە بەر بە حەرەکەتی پەنابەران بەرەو ئوروپا بگرێت. تەنیا لە مەودای دوو پلینۆمدا نزیک بە ٢ هەزار پەنابەر لە ئاوەکانی دەریای مەدیتەرانەدا خنکاون. ئۆردوگای مائوس لە ئۆسترالیا بۆتە کەمپی مەرگ بۆ پەنابەران. ترامپ کە دەیویست بە دروست کردنی دیوار لە سنورەکانی لەگەڵ میکزیکدا بەر بە هاتنی ڕۆژانە دەیان کەس بگرێت بۆنێو وڵاتەکەی لە ڕێگای ئەم سنورانەوە، ئێستا لەگەڵ شەپۆلێکی دەیان هەزار کەسیدا بەرەو ڕوو بۆتەوە.

شەشەم، قەیرانی سیاسی و کۆمەڵایەتیی

لە ئاکامی وەها بارودۆخێکدا بەشێک لە خەڵک لەبەر بێ ئاسۆیی بەرەو لای ڕاست ترین و کۆنەپەرست ترین ئەحزابی سیاسی چوون. هاتنە سەرکاری ترامپ لە ئەمریکا نمونەی دیکەشی لە گۆشە وکەناری دنیا بەشوێنەوە بوو. چاوێک لە ئاکامی هەڵبژاردنەکانی ئەم دواییانە بۆ نمونە لە سوئید و ئاڵمان و بریزیل بکەن، تا ڕاستی ئەم قەیرانە سیاسی و کۆمەڵایەتیەتان باشتر بۆ روون بێتەوە. لەم نێوانەدا ئەگەرچی بەشە وشیار و تێکۆشەرکانی ئەم کۆمەڵگایانە ورەی خۆیان لەدەست نەداوە و هێشتا لە مەیدان دان، بەڵام لەم بوارەدا کاری دژواریان لەبەردەم دایە. لە ڕاستیدا لە بەرانبەر وەها بارودۆخێکدا بەشەریەت بیدەنگ نییە. کێشمەکێشی چینایەتی و سیاسی گەورە لە ئارادان. ئەگەر ڕۆژێک سۆسیال دیموکراتەکان ئیمتیحانی خۆیان دا و ڕۆیشتن، میانە ڕەوەکان هاتنە سەرکار و تاقی کردنەوەی خۆیان پێشکەش کرد و هیچیان بۆ نەکرا، دەستە ڕاستیە توندڕەوەکانیش دەوڵەتی کاتیین و چارەنووسیان هاوشێوەی پێشینیان دەبێت. بە حوکمی بارودۆخی عەینی و ئاڕاستەی ئاڵوگۆڕی مادی مێژوویی، دەرفەت بۆ هێزە پێشڕەوە کۆمەڵایەتیەکان و کومونیستەکانیش دەکرێتەوە. تەنانەت کەسێکی وەک فۆکۆیاما کە ڕۆژێک نەزەریە پەردازی ڕاست ترین باڵی سەرمایەداری بوو، ئەمرۆ دەڵێ سۆسیالیزم تەنیا ئاڵترناتیوی ڕزگاری بەخشی بەشەریەتە لە سەرجەم قەیرانەکان.

بەشێکی تر لە باسەکانی پلینۆم بۆ بارودۆخی رۆژهەڵاتی نێوەڕاست تەرخان کرا

لەم بوارەدا، پلینۆم لەسەر سێ بابەتی فەلەستین، سووریە و عێراق لێکۆڵینەوەی کرد. **فەلەستین** کۆنترین ناوەندی قەیران لە رۆژهەڵاتی نێوەڕاستە کە ئاسۆیەکی روونیش بۆ چارەسەر بوونی عادڵانەی لە بەردەم نییە. بزوتنەوەی ناسراو بە" ڕێپێوانی گەڕانەوە" کە لە مانگی خاکەلێوەی ڕابردووەوە لە لێوارەی غەزە دەستی پێکرد، سەرەڕای وەحشیگەریەکانی دەوڵەتی ئیسرائیل و زیانی گیانی قورسی هێشتا هەر درێژەی هەیە. ئامانجی ڕێکخەرانی ئەم حەرەکەتە ئەوەیە کە ڕێگا نەدەن هەستی بێ هیوایی، بەهۆی شکستەکان بەسەر جەماوەری خەڵکدا زاڵ بێت. لەم حەرەکەتەدا تا ئێستا زیاتر لە ٢٠٠ کەس گیانیان لەدەست داوە و زیاتر لە ١٦ هەزار کەسی دیکەش بریندار بوون. لە بەرەی دەوڵەتەکاندا لە لایەکەوە دوژمنانی سەرسەختی وەک دەوڵەتی ئیسرائیل و ئیدارەی ترامپ دەبینین و لە لایەکی دیکەوە دۆستانێکی ڕیاکاری وەک دەوڵەتانی تورکیە و کۆماری ئیسلامی و قەتەر هەن. دروشمەکانی بێ ناوەرۆکی کۆماری ئیسلامیی نە تەنیا گرێیەکی لە کێشە و گرفتەکانی خەڵکی فەلەستین نەکردووەتەوە، بەڵکوو بەکردەوە بیانووی سەرکوتی زیاتر و وەحشیانە تری داوەتە دوژمنانی سەر سەختی خەڵکی فەلەستین. دەوڵەتی تورکییە لە مەسەلەی فەلەستین وەک ئامرازێک بۆ پەرەدان بە نفوزی خۆی لە وڵاتانی موسڵمان نشیندا کەڵک وەردەگرێت و تا ئێستا چکۆلەترین کاریگەری لەسەر کەم کردنەوەی ڕەنج و ئازارەکانی ئەم خەڵکە نەبووە. ئامانجی دەوڵەتی قەتەریش حوزور و ئامادە بوون لەم کانونانەی قەیران دایە بە سەرف کردنی بڕێک هەزینە بۆ بەهرەبەرداریەکی سیاسی بەرتەسک و لێژکردنی پێگەی کۆماری ئیسلامیی. بەڵام بزوتنەوەی فەلەستین لە ناخی خۆشیدا خاوەنی یەک پەیکەری یەکگرتوو نییە و لانیکەم دوو پارچەیە. گورووپە ئیسلامیەکانی حاکم لە لێوارەی غەزە و سازمانی ئازادیبەخشی فەلەستین لە کەرانەی رۆژئاوا هەردوکیان بێ هیوایانە، دوو سیاسەتی جیاواز پەیڕەو دەکەن. نە لێیڕاوی سازمانە ئیسلامیەکان و نە سازشکاری سازمانی ئازادیبەخشی فەلەستین، هیچکامیان لە ڕاستای کەم کردنەوەی ئێش و ئازارەکانی خەڵک و نیشان دانی ئاسۆیەکی روون بۆ گەڕانەوەی ئاوارەکان، کەم کردنەوەی هەژاری وفەلاکەتی دانیشتوان و گەیشتنی خەڵك بە مافی دیاری کردنی چارەنوس، سەرکەوتوو نەبوون. لە وەها بارودۆخێکدا، لەگەڵ ئەو جۆرە دوژمنانەدا و بە بوونی ئەو دۆستە ڕیاکارانە و بە بزوتنەوەیەکی بەم شێوەیە چەند پارچە، تەنیا ئاڵوگۆڕی هاوسەنگی هێزی ناوچەیی و جیهانی بە قازانجی بەرەی عەداڵەت و سۆسیالیزم دەتوانێ گرێپوچکەی مەسەلەی فەلەستین بکاتەوە. بە بوونی ئەم ئێسکی نێو برینە، رۆژهەڵاتی ناوەڕاست هەروا لە ناوەندی کێشمەکێشە جیهانی و ناوچەییەکاندا دەمێنێتەوە. دەوڵەتانی یاریکەری گۆڕەپانی سیاسی لە **سووریە** و هێزە کۆنەپەرستەکانی سەربەوان لە ماوەی ٧ ساڵی ڕابردودا هەتا توانیان لە گیان و ژیانی خەڵک هەزینەیان کرد و وڵاتیان وێران کرد و بە ملیۆن خەڵکیان تووشی ئاوارەیی لە نێوخۆ و لە دەرەوەی سنورەکان کرد. ئەمرۆ ئەگەرچی تێکهەڵچونەکان بە تەواوی کۆتاییان نەهاتوە بەڵام تا ئاستێک هێور بوونەتەوە و سەرانی هێزە دەرگیرەکان، هەرکامە و بە پێی ڕادەی جەنایەتێک کە کردوویانە، بەشوێن بەش بردن لە داهاتوی سیاسی ئەو وڵاتەدان. دەربیجەیەک لە هیوا بەرەو ڕووناکی کە لە ئاکامی بزوتنەوەی رۆژئاوا، بە رووی ژیانی بەشێک لە خەڵکی سووریەدا کرابۆوە، هێشتا لە ژێر مەترسی پیلان گەلێکی ئاشکرا و شاراوە دایە. بەڵام یاریکەرانی سەرەکی سیاسی سووریە هەرکامیان لە چ پێگەیەک دان؟ کۆماری ئیسلامی لەژێر گوشاری ئیسرائیل و ئەمریکا و تەنانەت روسیەی هاوپەیمانیدا، ناچارە ئەم ناوچەیە بەجێ بێڵێ و تەنیا هیوای بۆ کاریگەری دانان لە داهاتوو، هاوپەیمانی لەگەڵ حیزبوڵڵای لوبنانە. دەوڵەتی تورکییە هەوڵ ئەدات کۆریدۆرگەلێک لە سنوورەکان بۆنێو خاکی سووریە بکاتەوە. ئەمرۆ ئێدلەب، دوێکە و عەفرین و سبەینێ مەنبەج و کۆبانی. لە کۆتاییدا ئامانجی دەوڵەتی تورکییە دروست کردنی پشتێنەیەکی بەناو ئەمنیەتیە لە سەرتاسەری سنوری ٥٠٠ کیلۆمیتری سووریە لەگەڵ تورکیەدا. ئەم نەخشەیە بەر لە هەر شتێک بەرتەسک کردنەوەی بزوتنەوەی رۆژئاوایە، کە بۆتە درکێك لە چاوی دەوڵەتی تورکییەدا کردووەتە ئامانج. بەڵام وەها تەرحێک بەکردەوە دەرنایەت مەگەر بە تەوافوق و هاوکاری دەوڵەتی ئەمریکا کە بە تایبەت زاڵ بوون بەسەر ناوچەی رۆژهەڵاتی رووباری فوراتی بۆ خۆی بە زەمانەت کردووە. دەوڵەتی ئەمریکا کە بەبێ هێزەکانی پاراستنی گەل لە بزوتنەوەی رۆژئاوا نەیدەتوانی شەڕی داعش بکات، ئەمرۆکە کە شەڕ لەگەڵ داعش هێور بۆتەوە، بەرژەوەندی خۆی لە هاوپەیمانی لەگەڵ تورکیەدا دەبینێ. دەوڵەتی ئەمریکا بە هەزینە کردن لە پێوەندیەک کە لەگەڵ بزوتنەوەی رۆژئاوا هەیەتی، هەوڵ ئەدات سارد بوونەوەی پێوەندیەکانی خۆی لەگەڵ تورکییە قەرەبوو بکاتەوە و پێش بە لێک نزیک بوونەوەی زیاتر ڕووسییە و تورکییە بگرێت. ڕووسییە پێگەی خۆی لە ڕێگای پاراستنی ڕژیمی بەشار ئەسەدەوە، لە ناوچەکانی رۆژئاوای رووباری فوڕات قایم تر کردوە و بنکەی

درێژەی : ڕاپۆرتی بەڕێوەچوونی پلینۆمی کومیتەی ناوەندی کۆمەڵە هەڵبژێردراوی کۆنگرەی ١٧

دەریایی ستراتێژیکی خۆی لە لێوارەکانی دەریای مەدیتەرانەدا پاراستوە. ئێستا ئیتر هەموو لایەنەکان ڕژیمی بەشار ئەسەد بە " دەوڵەتی سووریە" ناودەبەن. لەم نێوانەدا عەرەبستانی سعودی کە لە فازی نیزامیدا دۆڕاوی شەڕی نیابەتی بوو، ئێستا بە پارەی خۆی، بە بیانوی ئاوەدان کردنەوەی وێرانەکان سەرلەنوێ گەڕاوەتەوە گۆڕەپانەکە. بەم شێوەیە دەبینین کە ئارامیەکی ڕێژەیی لە بەرەکانی شەڕدا هێشتا بە واتای گەڕانەوەی خەڵکی لێقەوماوەی سووریە و ئاسایی بوونەوەی بارودۆخی ژیانیان نییە. وا پێ دەچی کە خەڵکی سووریە لە کورت ماوەدا، دەورەیەکی نەشەڕ، نەئاشتی تەجرووبە بکەن. سەبارەت بە بزوتنەوەی رۆژئاوا پلینۆم ئەساسەن لەسەر دەستکەوتە کۆمەڵایەتیەکانی ئەم بزوتنەوەیە لە بواری دامەزراندنی حاکمیەتی خەڵکی و بە یاسایی کردنی بەرابەری ژن و پیاو و سوننەتە دیموکراتیکەکانی تر کە جێگیر بوون، جەختی کردەوە. لە ڕاستیدا دەستکەوتە کۆمەڵایەتیەکان بە پیلان گێڕی و گوشاری نیزامی و هیتر بە هاسانی لە خەڵکی ئەو ناوچەیە وەرناگیرێنەوە. باسێکی تری پلینۆم لە چوارچێوەیرۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا سەبارەت بە **عێراق** بوو. لە عێراق بەم دواییانە هەڵبژاردنێک بەڕێوەچوو کە بەرەو رووی بایکۆتی تاڕادەیەک بەرین بووە و هاوکات تەزویری زۆری تێدا کرا. ئەگەرچی سەرئەنجام بەڕواڵەت بەپێی ئاکامەکانی ئەم هەڵبژاردنە ئۆرگانە جۆراو جۆرەکانی دەسەڵات لەنێوان باڵ و حیزبە جۆراو جۆرەکاندا دابەش کرا، بەڵام ئەوە گشت واقعیەتەکە نییە. گومانی ئەوەی کە لە عێراقدا دێمۆکراسییەکی مۆدێلی رۆژئاوایی لەسەر بنەمای نیزامێکی پارلمانی، لە ئارا دایە، خۆش خەیاڵییە. هێشتا میلیشیای چەکدار، پارە و ڕێکخستنی شێوە مافیایی بەسەر ڕواڵەتی رۆژئاوایی بەڕێوەبردنی کۆمەڵگادا زاڵە. خەڵکی سوننی مەزهەب، هەروا لە پەراوێزی دەسەڵاتدان. لەنێو ئەواندا تەنیا کەسانێک کە بە تەماعی دەسەڵات و سەروەت لەگەڵ حیزبە شیعە مەزهەبەکان کەوتون، پۆست و پلەوپایەیان دەستکەوتوە. شار و ناوچەکانی ژیان لە ماوەی شەڕەکانی ئەم دواییدا بوونەتە وێرانە. هێشتا بەشێکی زۆر لە خەڵك تەنانەت ڕێگەیان پێ نادەن بگەڕێنەوە بۆ سەر زێدی خۆیان و ماڵە وێران بووەکانیان. لە شارێکی گەورەی وەک موسڵ هێشتا هێزەکانی حەشدی سەعبی بەسەر خەڵکدا حکومەت دەکەن. هێشتا پاشماوەکانی داعش ڕیشەکێش نەکراون و ئەگەری سەرهەڵدانەوەیان لەژێر ناوێکی تردا بەهێزە. ئەو برینانەی کە داعش و ڕژیمی مەزهەبی لە جەستەی کۆمەڵگایاندا، بە هاسانی سارێژ نابنەوە، بەڵام بە هەر ڕادەیەک کە ژیان ڕەوتی ئاسایی بەخۆیەوە بگرێت، نارەزایەتیی لەو ناوچانەشدا سەر هەڵئەدەن. لە عەینی حاڵدا حەرەکەت و نارەزایەتی لە ناوچەکانی باشوری عێراقیش ئەحزابی حاکمیان خستۆتە ژێر گوشارەوە. کاردانەوەی ئەم حیزبانە سەرکوتی توند و تیرۆری سیما ناسراوەکانی ئەم نارەزایەتیانە بووە. هەڵبژاردنی ئەم دواییە لە هەرێمی کوردستانیش کەم و زۆر هاوشێوەی باقی ناوچەکانی عێراق بووە. هەر ئەو جۆرەی کە چاوەڕوان دەکرا ئەحزابی سوننەتی حاکم هەروا لە پێگەی دەسەڵات دان. ئەگەرچی هێشتا حکومەتی نوێی هەرێم پێکنەهاتوە، بەڵام لەم دەورەیەشدا چاوەڕوانی ئاڵوگۆڕێک لە پێکهاتە و ناوەرۆکی بەڕێوەبردندا ناکرێت و لە کوردستانیش دەرگا لەسەر هەمان پاژنەی پێشو دەسوڕێتەوە. لە پێوەند لەگەڵ دەوڵەتی ناوەندیشدا لە باشترین حاڵەت دا، ئەو پێوەندیە لە چوارچێوەی یاسای فیدراڵدا تەنزیم دەکرێت. لە یەک مانگی ڕابردوودا بەهۆی پەرەسەندنی هەژاری و بێکاری لە کوردستانی ئێران، بە هەزاران کرێکار رویان کردۆتە هەرێمی کوردستان و بە لەبەرچاو گرتنی باشتر بوونێکی ڕێژەیی کە لە بارودۆخی ئابووری حکومەتی هەرێمدا هەیە، هەوڵ ئەدەن ئەگەر بە کەمترین حەقدەستیش بووە کارێک بۆخۆیان بدۆزنەوە.

پلینۆمی کۆمیتوی ناوەندی کۆمەڵە لە درێژەی باسەکانیدا هاتەسەر

لێکدانەوەی بارودۆخی سیاسی ئێران

خاڵە سەرەکیەکانی ئەم باسە بریتی بوون لە:

١ – کۆماری ئیسلامی توشی کۆمەڵێک قەیرانی توندی ئابووری، سیاسی و کۆمەڵایەتی بۆتەوە کە بۆ چارەسەر کردنیان هیچ ستراتێژی و ڕێگاچارەیەکی روونی نییە.

کۆماری ئیسلامی ڕژیمێکی بۆرژوایی ناکارایە، نوقمە لە گەندەڵی ماڵی و ئیداریدا. سیاسەتی ئەم ڕژیمە کە زەمانەتی مانەوەی خۆی لە دخاڵەت کردن لە وڵاتانی ناوچەکەدا دەدیتەوە، بەرەوڕووی شکست بۆتەوە. ئەگەر لە ڕابردودا دروست کردنی قوڵایی ئەمنیەتی لە ناوچەکەدا، زەرورەتی مانەوەی ڕژیم بوو، ئەمرۆ کە بۆتە خاڵی لاوازی. لە وەها بارودۆخێکدا حاکمیەتی کۆماری ئیسلامی لە لایەکەوە پشتی بە هێزی سەرکوت بەستوە و لەلایەکی دیکەوە بەم هۆکارەیە کە هێشتا ئاڵترناتیوێک لە ئاستی کۆمەڵایەتیدا لە بەرانبەریدا شکڵی نەگرتوە.

٢ – گەمارۆی ئابووری و گوشارەکانی دەوڵەتی ئەمریکا بۆسەر کۆماری ئیسلامی، بۆ بەرتەسک کردنەوەی ئاستی زێدەخوازیەکانی ئەم ڕژیمە لە ناوچەکەدا بەڕێوەدەچێت.

بەڵام ئەم گوشارانە کە زیاتر ئابوورین، کارکردی دوو لایەنەی هەیە. لە لایەکەوە دەبێتە زیاتر بوونی هەژاری، بێکاری، تەوەڕوم، بەرزبوونەوەی سەرسوڕهێنەری نرخی کالا ئەساسیەکانی جێی پێداویستی توێژی چەوساوە و هەژاری کۆمەڵگا، و لە لایەکی دیکەوە ڕژیمیش دەخاتەژێر گوشاری ئابووریەوە. سەرچاوە داراییەکانی دەوڵەت بۆ دابین کردنی سیستمی ئیداری و نیزامی و ئەمنیەتی پڕ خەرجی بەرتەسک دەکاتەوە. بەڵام ئەگەر ڕەچاو کردنی ئەم گوشارانە بۆ زۆربەی خەڵکی ئێران لە باری بەرێچوونەوە کارەساتبارە، لە عەینی حاڵدا بە هیچ شێوەیەک بارودۆخێکی لەباریش بۆ پەرەدان بە خەباتی ئەم خەڵکەش لەدژی ڕژیمی کۆماری ئیسلامی بەدی ناهێنێ. بەم جۆرە کرێکاران و جەماوەری بێبەش و زۆرلێکراو لە دوولاوە لە گوشارە ئابووریەکانی ئەمریکا زەرەر و زیان دەبینن. لە لایەکەوە توشی ئاسەواری کارەساتباری سەرچاوە گرتو لەم گەمارۆیانەوە دەبن و لە لایەکی دیکەوە لەگەڵ بارودۆخێکی نالەبار لە خەبات لەگەڵ ئەم ڕژیمەدا بۆ باشتر بوونی بارودۆخی ژیانیان، بەرەو روو دەبنەوە. نارەزایەتی بەرینی مانگی بەفرانباری ساڵی ڕابردو لە بارودۆخێکدا روویاندا کە هێشتا خەبەرێک لە کشانەوەی ئەمریکا لە بەرجام و سزا ئابووریەکان بۆسەر کۆماری ئیسلامی لە ئارادا نەبوو. گەلێک نمونە بوونیان هەن کە نیشانی ئەدەن، گەمارۆ ئابووریەکان نابنە هۆی رووخانی ڕژیم، بەڵکو بە پێچیوانە، بە ڕژیمە سەرکوتگەرەکان ئیمکانی ئەوە ئەدات بە فریوکاری و مەزڵوم نمایی خەتاکان بخەنە ئەستۆی دەستی دەرەکی و لە کاریگەری نارەزایەتیە جەماوەریەکان کەم بکەنەوە.

٣ – کۆماری ئیسلامی بژاردەی زۆری بۆ دەوردانەوەی تەحریمەکان لەبەردەمدا نییە.

لە کەلێنەئابووری و سیاسیەکانی نێوان زل هێزە جیهانیەکاندا جێگایەکی زۆر بۆ مانۆڕدانی کۆماری ئیسلامی بوونی نییە. لەنێوخۆی وڵاتدا بونگا ئابووریەکانی چالاکیش یەک لەدوای یەک دادەخرێن، بەبێ ئەوەی کە حقوقی دوا خراوی کرێکارانی بێکارکراویش درابێت. بەرهەمهێنانی کشتوکاڵی کە کارا ترین بەشی ئابووریە لە ئێران، بە لەبەرچاو گرتنی وشکە ساڵی و سیاسەتە وێرانگەرە دژی ژینگەییەکانی ئەم چەند دەیەی دوایی ڕژیم، کەم بۆتەوە و بە ئاڕاستەی ڕکودێکی قوڵدا دەڕوات. بە گشتی دەکرێ بوترێت کە ئابووری ئێران لە بەردەم لێک هەڵوەشان دایە. سەرمایە دەرەکیەکان لە ئێران دەرچوون و سەرمایەی نێوخۆییش لە گۆڕەپانی بەرهەمهێنان دەرچوون و روویان کردۆتە توجارەت و بازرگانی. بە لەبەرچاو گرتنی گشت ئەمانە، کۆماری ئیسلامی ناچارە کە لە بەرانبەر ئەمریکادا پاشکەشە بکات. هەڵبەت سروشتیە کە هەوڵ ئەدات تا ئەم پاشەکشەیە بە کەمترین مەترسی تێپەڕێنێ. هەوڵ ئەدات کە خاڵە لاواز و بێ تواناییەکانی لە خەڵک بشارێتەوە. هەوڵ ئەدات گومان و ڕاڕایی ڕیزی لایەنگران و هێزە سەرکوتگەرەکانی دانەگرێت. هەوڵ ئەدات کە نە تەنیا خەڵکی ئێران، بەڵکو ئەمریکا و دەوڵەتانی رۆژئاواییش، لە شۆڕش و یان لە بە سوریە بوونی ئێران بترسێنێ.

٤ – بەڵام پاشەکشە کردن لەبەرانبەر ئەمریکاشدا گرفتی بنەمایی ئەم ڕژیمە چارەسەر ناکات

. قەیرانی ئابووری کۆماری ئیسلامی لەگەڵ تەحریمەکانی ئەمریکادا بەدی نەهاتون و بە لاچوونی ئەم گەمارۆیانەش چارەسەر نابن. نارەزایەتی مانگی بەفرانباری ڕابردو وە مانگرتن و نارەزایەتی و خۆپیشاندان و ڕاپەڕینە شاریەکان بەدوای ئەو بارودۆخەدا دروست بوون کە هێشتا گەمارۆکان ڕەچاو نەکرابوون و پێوەندی وڵاتانی رۆژئاوایی لەسەر بنەمای تەوافوقی بەرجام دەچووە پێش. کۆماری ئیسلامی دوای کودتای هەڵبژاردنی ساڵی ١٣٨٨ ڕەوایەتی خۆی لای دەنگدەران لە دەست دا، و لە مانگی بەفرانباردا خەڵکی وەگیان هاتوو لە هەژاری و بێکاری و گەندەڵی حاکمیەتی ڕژیمیشی بردۆتە ژێر پرسیارەوە. لە ڕاستیدا لە مانگی بەفرانباری ڕابردووەوە کۆمەڵگای ئێران چۆتە نێو فازێکی تازەوە. قۆناغێک کە خەڵکی نارازی لە کرداری سەرکەتگەرانەی ڕژیم ناترسن، هیوایان بە ئیسلاحی ڕژیم نییە و داخوازی و داواکاریەکانیان بە شێوەیەکی جیدی پەیگیری دەکەن.

٥ – خەباتی کرێکاری و جەماوەری ئەم مانگانەی دوایی

ئەگەرچی لە دەوری ویست و داخوازیە دیاری کراوەکان و هێندێک جاریش بە شێوەی بەرتسک بەڕێوەچوون، بەڵام لە ناوەرۆکی ڕاستەقینەی خۆی لە باری دروشمەکانەوە، لەباری پێکهاتەی بەشداران، لە باری تاکتیک و شێوازی نارەزایەتی و لە باری هاوئاهەنگی و سەرتاسەری بوون، ڕەوتێکی بەرەو کامڵ بوون و روو لە پێشیان بووە. مانگرتنی کرێکارانی شیرکەتەکانی سەربە ڕێگای ئاسنی سەرتاسەری، مانگرتنی سەرتاسەری شۆفیر کامیۆنەکان و کامیۆنداران، مانگرتنی سەرتاسەری خەڵکی کوردستان لە پاڵ دەیان حاڵەتی تر لە نارەزایەتی و مانگرتنی شێلگیرانەی تردا، لە نمونەکانی دەستپێکی وەها ڕەوتێکن. لە نێوخۆی ئەم حەرەکەتە کۆمەڵایەتیەدا، ڕێبەرانێکی کارا پەروەردە ئەبن و دەبنە خاوەنی ئەزمونی زیاتریش. لە ناخی ئەم بزوتنەوانەدا تەشەکولی جەماوەری تر پێکدێن. بوونی ئەم جۆرە تەشەکولانە بوارە مادیەکانی پەرەگرتنی تەشەکولی سیاسی ڕادیکاڵ فەراهەم دەکەن.

٦ – لەگەڵ گشت ئەمانەدا هێشتا ناکرێ بوترێت کە کۆمەڵگای ئێران پێی ناوەتە نێو بارودۆخێکی شۆڕشگێڕانەوە

بەڵام بێ توانایی کۆماری ئیسلامی لە وڵامدانەوە بە داخوازی زۆربەی خەڵک، زەمینگیر بوونی هێزە سەرکوتگەرەکانی، شپرزەیی لەنێو ناوەندەکانی سەروەی ڕژیمدا، بەرز بوونەوەی ڕۆحیەی نارەزایەتی و جسارەت و بوێری بەرەو روو بوونەوەی خەڵک لەگەڵ دوژمن، گۆڕانی هاوسەنگی هێز بە قازانجی بەرەی خەڵکی چەوساوە و بێبەش، کۆمەڵگای ئێرانی لە سەرهەڵدانی وەها بارودۆخێک نزیکتر کردۆتەوە.

٧ – روخانی شۆڕشگێڕانەی کۆماری ئیسلامی گرێدراوە بە شکڵ گرتنی ئاڵترناتیوێکی سۆسیالیستیەوە

بەڵام ئاڵترناتیوی سۆاسیالیستی لە غیابی بزوتنەوەی عەینی چینی کرێکار و بەبێ هاوڕێیەتی جەماوەری بێبەشی کۆمەڵگا لەگەڵ ئەو بزوتنەوەیە و لە دەرەوەی ئەودا پێکنایەت. لەم پێوەندەدا خەباتی ئێستا لەدەوری داخوازیە دیاری کراوەکاندا گرنگیەکی چارەنووس سازی لە شکڵ گرتنی ئەم ئاڵترناتیوەدا هەیە. ئاڵترناتیو بە بێ وشیاری، ڕێیەری و سازمان دانامەزرێت. چارەنوسی ئاخیزە شۆڕشگێڕانەکانی ناسراو بە بەهاری عەرەبی لە چەند بەشێکی رۆژهەڵاتی نێوەڕاست و باکوری ئافریقا، جێگای لێ فێر بوونە. بۆ نمونە لە میسر نارەزایەتیەکی بەرینی کرێکاری لە ئارادا بوو. دروشمەکان ڕادیکاڵ و پێشڕەو بوون و لە ڕێگای تۆڕە کۆمەڵاتیەکانەوە گشتگیر دەبوون. بەڵام لەبەر ئەوەی ئەم بزوتنەوانە دەرفەتی ئەوەیان نەبوو تا سازمانی بەرین و ڕێبەری خۆیان پێکبێنن، لە کۆتاییدا مەیدان بۆ ئیخوان موسلمین کە سازمان و ڕێبەری خۆی هەبوو درا. لە فازی دواتریشدا بینیمان کە ئیخوانەکان بە وەسیلەی ئەرتەش، کە ئەویش سازمان و ڕێیەری خۆی هەبوو لە کورسی دەسەڵات کێشرایە خوارەوە. بۆ ڕەوتێکی ڕادیکاڵ و سۆسیالیست لە ئێرانیش وەک هەر جێگایەکی تر، ڕێگایەکی کورت تر لەوە بوونی نییە. پرۆسەی شکڵ گرتنی سازمان و ڕێیەریەک کە مەقبولێەت و مەشروعیەتی کۆمەڵایەتی دەستەبەر بکات، پرۆسەی دروست کردنی ئاڵترناتیوی سۆاسیالیستیە. پرۆسەیەک کە لەگەڵ دروست بوونی بارودۆخی شۆڕشگێڕانە، لە ماوەیەکی کەم تردا بە ئاکام دەگات.

٨ – بەڵام ئەوە تەنیا هێزە سۆسیالیستەکان و شۆڕشگێڕان نین کە بۆ روخاندنی کۆماری ئیسلامی هەوڵ ئەدەن

. کۆمەڵێک هێز لە بۆسەدان تا پرۆسەی گەشە و پەرەگرتنی شۆڕش و شکڵ گرتنی ئاڵترناتیوی ڕادیکاڵی ئەم ڕژیمە لە نیوەی ڕێدا پەک بخەن. لەم رووەوە کۆمەڵێک ئاڵترناتیوی جۆراوجۆر دەتوانن بۆ جێگرەوەی ئەم ڕژیمە دروست بن. سپای پاسداران بە دروست کردنی ئاڵوگۆڕێکی بەرچاو لە پێکهاتەی دەوڵەتی و ئیدئۆلۆژی ڕژیمدا، یەکێک لە ئامرازەکانی سازماندراو بۆ داسەپاندنی وەها بارودۆخێکە. دخاڵەتی دەرەکیش دەتوانێ ببێتە هۆی بە هێز بوونی باڵەکانی ئوپوزسیۆنی بۆرژوایی. ئەوە ڕاستە کە دەوڵەتی ئەمریکا لەمرۆدا نەخشە و پلانی روخاندنی کۆماری ئیسلامی لەسەردا نییە. بەڵام ئەوە بەو مانایە نییە کە کاتێک ڕژیمی ئێستا لە بارودۆخی ڕوخاندا ببینێ، بۆ جێگرەوەکەی خەریکی دروست کردنی ئاڵترناتیوی جێی سەرنجی خۆی نابێت. پلینۆم لە ئاخرین بەشی باسەکانی لە ڕاپۆرتی سیاسیدا چووە سەر

بابەتەکانی پێوەندیدار بە کوردستانی ئێران

لەم پێوەندەدا ئەو خاڵە سەرەکیانەی قسەیان لەسەر کرا بریتی بوون لە:

١ – لە ماوەی ئەم مانگانەی دواییدا و لە مەودای نێوان دوو پلینۆمدا کوردستانیش وەک باقی شوێنەکانی ئێران، یەکێک لە ناوەندەکانی خەبات و نارەزایەتی جەماوەری بوو.

شارەکانی کوردستان لەگەڵ مانگرتنی شۆفیر کامیۆنەکان و کامیۆنداراندا هاوڕێیەتی کرد. بانگەوازی مانگرتنی مامۆستایان لە لایەن موعەلیمانی کوردستانەوە وڵامی شیاوی وەرگرتەوە. مەڕاسمی شکۆداری ناشتنی گیانبەختکردوانی ژینگەپارێز، شەریف باجور و هاوڕێکانی لە مەریوان کە بوو بە مارشێکی

Workers of all countries, unite!

PESHRAW

No: 399-Nov. 2018

www.komalah.org

Fortnightly paper of the central committee of Komalah

درێژەی : ڕاپۆرتی بەڕێوەچوونی پلینۆمی کومیتەی ناوەندی کۆمەڵە هەڵبژێردراوی کۆنگرەی ١٧

سیاسی ڕادیکاڵ و پێشەڕەو و چەند ڕۆژ دواتر کۆبوونەوەی خەڵکی تێکۆشەری شاری سنە لە یەکێک لە پارکەکانی شار و ڕێپێوانی دوایی بۆ ڕێزگرتن لەم گیانبەختکردوانە، لە نمونە بەرچاوەکانی حوزوری خەڵکی تێکۆشەری کوردستان لە گۆڕەپانی سیاسی و کۆمەڵایەتی پێشرەودا بوو. بەڵام خاڵی دەروشاوەی خەباتی خەڵکی کوردستان لەم دەورەیەدا وڵامی یەک پارچە و لێیڕاوانەی بوو بە بانگەوازی مانگرتنی گشتی لە لایەن هێزە سیاسیەکانی چالاک لە کوردستانەوە. ئەم حەرەکەتە وڵامێکی لێیڕاوانە بوو دژ بە ئێعدامی زیندانیانی سیاسی ڕامین، زانیار و لوقمان و هەروەها هێرشی موشەکی بۆسەر پێگەکانی هەردوو حیزبی دیموکرات. ئەم حەرەکەتە درەوشاوە، نیشانیدا کە لە کوردستان ئەوە تەنیا هەڵچوونی خێرا و قینێکی پۆنگخواردو نییە کە لەنەکاو هەڵدەچێت. لێرە وشیاری، ئەزمون، سازمان و ڕێبەرییە کە کاردەکات. ئەم حەرەکەتە جارێکی تر نیشانی دا کە کوردستان کۆمەڵگایەکی حیزبییە و لەم بارەیەوە زەرفیەتەکانی ئەم کۆمەڵگایەی بۆ کاریگەری دانان لەسەر ئاڵوگۆڕەکانی داهاتو لە ئێرانی بە هەموان نیشاندا.

پلینۆم لە درێژەی باسەکانیدا لەسەر ئەولەویەتە دیاریکراوەکان لە پلینۆمەکانی پێشودا سەرلەنوی جەختی کردوە و ڕادەی بەرەو پێشچوون لە بوارە جۆراو جۆرەکانیدا هەڵسەنگاند. ئەم ئەولەویەتانە بە کورتی برتی بوون لە:

پتەوتر کردنی پێگەی کۆمەڵە لە ڕێبەریی خەبات لەدژی ستەمی نەتەوایەتیدا بە پشت بەستن بە " بەرنامەی کۆمەڵە بۆ دەسەڵاتداری جەماوەی"، " ستراتیژی کۆمەڵە لە بزوتنەوەی کوردستاندا" دا و پەسند کراوەکانی گۆنگرەی ١٧ ی کۆمەڵە، بەشداری کردنی چالاکانە لە خەباتی ڕۆژانەی جەماوەری دا، شکڵدان بە جەمسەرێکی چەپ و سۆسیالستی لە کوردستان، پەرەدان بە تەشکیلاتی حیزبی بە تایبەت لە کارگا و لە شوێنە کرێکاریەکان، بردنەسەری زەرفیەت و توانایی تەشکیلات بۆ ڕاکێشانی لاوانی شۆڕشگێڕ و کۆمۆنیستی چالاک لە زانکۆکان، لە نێو مۆعەلیماندا، لە شوێنە فەرهەنگییە پێشکەوتو و پێشرەوەکاندا، بەهێز کردنی هاوپشتی و وەحدەتی حیزبی لە هەموو ئاستێکدا، پەرەدان بە چالاکیەکانی نوێنەرایەتی کۆمەڵە لە دەرەوەی وڵات، کەڵک وەرگرتنی باشتر لە تۆڕە کۆمەڵایەتیەکان، ئامادەیی پێویست بۆ نواندنی دەورێکی کاریگەر لەئەگەری سەرهەڵدانی هەر بادودۆخێکی نالەباردا.

٢ – یەکێک لە ئەولەویەتە دیاری کراوەکان لە پلینۆمی پێشودا هەوڵدان بوو بۆ شکڵدان بە جەمسەرێکی چەپ لە کوردستان.

ئامانج ئەوە بوو کە سەرجەم هەڵسوڕاوانی چەپ و کومونیست لە نێوخۆ و لە دەرەوەی وڵات کە دەیانەوێ لە زەرفیەتی بزوتنەوەی شۆڕشگێڕانەی کوردستاندا دەور بنوێنن و لە ئێستادا ئەندامی هیچ حیزب و تەشکیلاتێکی سیاسی دیاریکراویش نین یان لەگەڵ سازمانە سیاسیەکانی چالاکی چەپ لە کوردستان، لەسەر پرۆژەیەک کە بە هاوبەشی ئامادە کرابێت، لە دەوری یەک کۆببنەوە و تواناییەکانیان بە شێوازێکی بەرنامە بۆ داندراو، لە هاوئاهەنگی لەگەڵ یەکتردا بخەنە گەڕ. لەم پێوەندەدا لە ماوەی نێوان دوو پلینۆمدا، کۆمیتەی ناوەندی کۆمەڵە هێندێک کاری دیاریکراوی کردوە. بۆ روون کردنەوەی ئامانجەکانی ئەم حەرەکەتە بەزوویی سمینارێک لە دەرەوەی وڵات لەژێر ناوی:" کوردستان، بزوتنەوەی چەپ و ئاڵترناتیوی سۆاسیالیستی"، بەڕێوەدەچێت، نوێنەرایەتی کۆمەڵە لە دەرەوەی وڵات ئەم سمینارە ڕێکدەخات. لەم سمینارەدا داوا لە سازمانە چەپ و سۆسیالیست و کەسایەتی و هێزە چالاکە چەپەکان لە کوردستان دەکرێت تا بۆچوونەکانیان لەم بوارەدا لەگەڵ یەکتر بێننە گۆڕێ. لەگەڵ ئەوشدا دواتر چەند گوروپ و سازمانی چالاک لە کوردستان لەوانە کۆمەڵە، سازمانی کوردستانی حیزبی کۆمۆنیستی ئێران، ڕەوتی سۆسیالیستی کۆمەڵە، شاخەی کوردستانی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری- حیکمەتیست، شاخەی کوردستانی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری ئێران و گوروپی موبارزانی کومونیست، بە هاوبەشی لە دەرەوەی وڵات کۆنفرانسێک هەر بەم ئامانجە بەڕێوە دەبەن و هەوڵ ئەدەن بگەنە بەڵگە و نەخشە عەمەلێکی هاوبەش لەم بوارەدا.

٣ – تەشکیلاتی ئاشکرای کۆمەڵە لە کوردستانی عێراق یەکێک لە مەیدانە گرنگەکانی چالاکی کۆمەڵەیە.

پاراستن و بەهێز کردنی ئەم ناوەندە بەردەوام یەکێک لە ئەولەویەتەکانی ئێمە لە دەورە جۆراو جۆرەکاندا بووە. بەڵام لە هەمان کاتدا لە پلێنۆم جارێکیتر جەخت کرایەوە کە بە حوکمی بارودۆخی عەینی سیاسی، وێڕای بەهێز کردن و پاراستنی سیمای کۆمەڵە وەکوو هێزێکی سیاسیی کە باسکی چەکداری هەیە، بە پێی ئیمکاناتی ئەم دەورەیە، وتنی ئەم ڕاستیەش پێوستە کە ماوەیەکی زۆرە کوردستانی عێراق وەک پشتی جەبهەی چالاکی نیزامی ئێمە بە حیساب نایەت. ئەو حیێزبانەی کە لە دیاری کردنی ستراتێژی نیزامی خۆیاندا ئەم ڕاستیەیان لەبەرچاو نەگرتوە، نە تەنیا دەسکەوتێکیان نەبووە، بەڵکو هەم خۆیان زەربەیان خواردووە و هەم ئیمکانی ئەوەیان داوەتە ڕژیم تەبلیغاتێکی ورە شکێنانە لەنێو بەشێک لە خەڵکی کوردستاندا پەرە پێبدات.

پلینۆم لە بەشی سەبارەت بە ڕاپۆرتی تەشکیلاتیدا، ڕاپۆرتی کۆمیتەی ڕێبەری کۆمەڵەی لە پێوەند لەگەڵ کاری ئورگانەکانی جێگیر لە هەرێمی کوردستان، چالاکیەکانی کۆمیتەی ڕێکخەری تەشکیلاتی ناوەوەی وڵات، نوێنەرایەتی کۆمەڵە لە دەرەوەی وڵات و بڵاوکراوەی پێشرەوی دایە بەر باس و هەڵسەنگاندن و بۆچوون و پێشنیاری جۆراو لە ڕاستای باشتر کردن و بردنە سەرەوەی چەندایەتی و چۆنایەتی چالاکیەکان پێشکەش بە کومیتەی ڕێبەری کران. کۆبوونەوەی کومیتەی ناوەندی لە باسەکانی پێوەندیدار بە دابەش کردنی کاری نێوخۆی کومیتەی ناوەندی، کۆمیتە و ئۆرگانە جۆراوجۆرەکانی تەشکیلاتی دیاری کرد و بەم جۆرە کۆتایی بە کارەکانی هێنا.

***

کومیتەی ڕێبەریی کۆمەڵە ڕێکخراوی کوردستانی حیزبی کۆمۆنیستی ئێران خەزەڵوەری ١٣٩٧ نۆوامبری ٢٠١٨

***

دواستون: ڕیگری لە توند و تیژی دژ بە ژنان

٥٨ساڵ لەمەوبەر لە گەرمەی خەباتی سیاسی خەڵکی وڵاتی "دۆمێنیکەن" لە دژی دیکتاتۆریەتی دەسەڵاتدار بە سەر ئەو وڵاتەدا، ٣ خوشکی ئازا و جەسوور بە ناوەکانی "پاتریا، مینروا،ماریاتێرزا، میرابل"، دوای ئەوەی کە چەندین جار گیران و ئەشکەنجە کران و هەڕەشەی کوشتنیان لێکرا، سەرئەنجام کەوتنە ناو ئاوری تۆڕەیی "ترۆخیلو" دیکتاتۆری ئەو وڵاتە و بە فەرمانی راستەخۆی ئەو، لە کاتێکدا کە لە چاوپێکەوتنی هاوسەرانی زیندانی خۆیان دەگەرانەوە، بە شێوەیەکی درندانە تێرور کران. کەمتر لە ساڵێك دوای ئەم رووداوە خەباتی ئازادیخوازانەی خەڵکی "دومینیکەن" دیکتاتۆری دەسەڵاتدار لەم وڵاتەی رووخاند.

٢١ ساڵ دواتر لە کۆبوونەوەیەکی پارێزەرانی مافی ژنان کە لە وڵاتانی ئامریکای لاتین لە پێتەختی "کۆلومبیا" بەرێوە چوو، پێشنیار کرا رۆژی گیانبەختکردنی ئەم ژنە شۆرشگێرانە لە لایەن رێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکانەوە بە ناوی "رۆژی قەدەغە کردنی توند و تیژی دژ بە ژنان" رابگەیێندرێت. سەرئەنجام لە ساڵی ١٩٩٩ کۆبوونەوەی گشتی رێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان بە پێی بریارنامەیەك رۆژی ٢٥ی مانگی نوامبر رێکەوتی ٤ی مانگی سەرماوەزی وەکوو "رۆژی ریگری کردن لە توند و تیژی دژ بە ژنان" راگەیاند. لەم کاتەوە لەم رۆژەشدا لە سەرتاسەری جیهان ژنان و پیاوانی تێکۆشەر و ئازادیخواز بێزاری خۆیان بەرامبەر بە هەموو جۆرە توند و تیژیەك دژ بە ژنان دەردەبرن.

بنەڕەتی ئەم رەفتارە نامرۆڤانەیە دەرحەق بە نیوەی کومەڵگای ئینسانی دیاردەی "پیاوسالارییە" کە ژن بە مڵکی پیاو دەناسیت. جەوهەری "پیاوسالاری" لە بنەڕەتدا ئەمەیە کە پیاو دەیهەوێت بە هەموو شێوەیەك و لەوانە بە زەبری توندوتیژی ژن کۆنترۆڵ بکات و بیباتە ژێر دەسەڵاتی خۆیەوە. شێوەی روانین بۆ ژن پێوەندی راستەوخۆی بە جۆری روانین بۆ دەسەڵات هەیە. لە راستیدا جێگە و پێگەی ژن لە کۆمەڵگادا رەنگدانەوە و پێوانەیەکیشە لە چۆنیەتی دابەش بوونی دەسەڵات. بەم واتایە دەتوانین بڵێین پیاو و توندوتیژی ئاوەڵدوانەی یەك نین، بەڵکوو دەسەڵات و توندوتیژی تەواکەری یەکترن. راگرتنی دەسەڵات بە بێ توندوتیژی ئەویش لە چوارچێوەیەکدا کە سنووری بۆ دانەنرێت لە کۆمەڵگا و لە بنەماڵەدا، بەرێوە ناچێت.

بەڵام توندوتیژی تەنیا یەك جۆر نییە:

لێدان و ئەزییەت و ئازاری جەستەیی کە تەنانەت زۆر جار دەبێتە هۆی گیان لەدەستدانی ژنان، سەرتایی ترین جۆری توندوتیژییە. ئەم دیاردەیە لە وڵاتی بێیاسا و سوننەتیدا نەتەنها ناپەسند نییە و نادرێتە بەر لۆمە، بەڵکوو وەك پێوانەیەك بۆ راگرتنی "رێز" و گەورەیی پیاو و بەرەسمی ناسینی رادەی دەسەڵاتی ئەو بەسەر ژندا دەزانرێت. مەرج نییە کە توند و تیژی بەرانبەر بە ژنان بەردەوام بە لێدان و زەبرو زەنگی فیزیکی نیشان بدرێت. کەم نیین ئە و پیاوانەی لەبەرخۆ بە باڵاتر زانین وبۆ راگرتنی ئەم حاڵەتە رۆحیە لە بەرامبەر ژنەکانیاندا شێوە و تکنیکی دیکەش لە هەڵسوکەوتی رۆژانەدا بە کار دەهێنن. یەکێك لەوانە توندوتیژی دەروونی و رەوانییە. بۆ نموونە، گرینگی نەدان بە قسە و حزووری ژن لە نێو کۆمەڵ دا. کاتێك ژنێك لە نێو کۆمەڵێکدا رشتەی کەلام بە دەستەوە دەگرێت، پیاو بێتاقەت دەبێت و لە سەر جێگاکەی ئارام ناگرێت یان لە سەر کورسییەکەی جموجوڵ دەکات یان دەس دەکات بە خوێندنەوەی نووسراوەیەك و ئەگەر ئەوەش نەکات تماشای ژنەکە ناکات و بەم شێوەیە ئەو بە بچوکتر لەوە دەزانێت کە گوێی بۆ شل بکات. ژن لەمەدا زۆر هەست بە بێقابیل بوون و کەم بایەخی و تەنانەت نائەمنی دەکات. جاری وا هەیە لە جیاتی قسە پێوتن و سووکایەتی، سکوت و بێدەنگی وەکوو چەکێك لە لایەن پیاوەوە بە کار دەبردرێت و کاریگەری دەرونی دەکاتە سەر ژن. بە پێی ئەزموونەکان پیاوان زۆر جار بۆ بەدیهێنانی خواستەکانی خۆیان لەم ئامرازە کەڵکی باشتر وەردەگرن تا زەبرو زەنگ. مەتەڵەك وتن و نەوعێك لە لێدوان و قسە کردن کە دەبێتە هۆی ئازاری رۆحی و سووکایەتی کردن بە ژنان یان گاڵتە کردن بە ژن لە کاتی ئەنجامدانی کارێك کە "ژنانە" نییە وەك کاروباری تەکنیکی کە بە کارێکی پیاوانە لە قەڵەم دەدرێت. یان شاردنەوەی نهێنی و ئەسرار لە ژن. بێباوەڕییەکی تەواو لەمەدا زەق دەبێتەوە. زۆرێك لە پیاوان گرینگترین بریارە کانی ژیانیان بەبێ ئاگادار بوونی ژنەکەیان عەمەلی دەکەن. سوننەتی پیاو مەزنی عەقڵیەتی ژن بە گشتی بۆ بریاردان و حوکم برینەوە بە لاواز و کەم و کورت دەزانێ.

جنێودان، هەڕەشە کردن، خستنە ژێر چاوەدێری، خانەگومانی کردن و مەحدود کردنەوەی ژن لە پێوەندییە کۆمەڵایەتییەکانی، بێمبالاتی بە هەست و خواستی ژن لە هەموو بوارەکاندا و دابین نە کردنی نیازە کانی عاتیفی ژن لە لایەن پیاوەوە، ئە وانە هە مووی دەبنە هۆی فشاری رۆحی بۆ سەر ژن. بە گشتی دەتوانین بلیین کاریگەری توندوتیژی دەروونی قووڵتر و درێژخایەنترە.

هەڕەشەی کوشتنی ژن یان خود کەسێکی بنەماڵەکەی، جنێو، گاڵتە کردن، مۆڵەت نەدان بۆ بینینی خزم و کەسەکانی و هەروەها زیندانی کردنی ژن لە ماڵدا. ئەو شێوەیە دەبێتە هۆی دەرکەوتنی هەستی خۆ وێران کردن، هەڵاتن لە بەشداریی کۆمەڵایەتی و درووست بوونی دڵەڕاوکێ لە ژندا.

بەکارهێنانی هێزی لە رادەبەدەری سێکس بە بێ خواستی ژن، پێوەندی سێکسیی ناسروشتی و بە زۆرەملێ، بەرگری لە بە کارهێنانی ئامرازی پێش گرتن لە دووگیان بوونی لە ناکاو و نەخوازراو، سەرنج نەدان بە پێویستیە سێکسیەکانی ژن لە خاڵە جۆراوجۆرەکانی بەرچاوی ئەم جۆرە توندوتیژییەیە.

دەست درێژی جنسی بەرامبەر بە ژنانی کارمەند و کرێکار لەلایەن کاربەدەستان و کارفەرماکانەوە کە زۆربەی وەختەکان لە بەر مەترسی دەرکردن لەسەر کار و بێکار بوون و هەروەها بێئابرِوو بوون بێدەنگی لێدەکرێت و قەت بەو رادەیەی کە روو دەدات دەرناکەوێت. توندوتیژی جنسی دژ بە ژن زۆربەی جارەکان بە پەنامەکی و دوور لە چاوی ئەم و ئەو روو دەدات. لە دەست درێژی جنسیدا شەرم دەبێتە هۆی شاردنەوەی. ئاشکرایە لە هەل و مەرجێکی ئەوتۆ دا پەنای دەبرێتە بەرخۆکوشتن و خۆسوتاندن، وەك رێگایەك بۆ دەربازبوون لە دۆزەخێك بە نێوی ژیان کە بۆیان خوڵقاوە.

توندوتیژی سیاسی لە کۆمەڵگادا بنەمای هەموو توندوتیژیەك پتەو دەکات و دەبێتە هۆی نەهادینە بوونیان، چونکە دەوڵەت لە رێگای لە بەرچاو نەگرتنی مافی ژنان لە دارشتنی یاسادا، ئەسڵی نابەرابەر بوونی مافی ژن و پیاو دەکاتە قانونی و رێگا بۆ بە دەسەڵات نەگەیشتنی ژنان یان رێگا پێنەدانیان لە زۆربەری بوارە کومەڵایەتی، سیاسی و پیشەییەکاندا خۆش دەکات. لەو چەشنە رژیمانەدا داکۆکی کردن و پشتیوانی دەرمانی و دەروونی و خزمەتگوزاری لەو کەسانەی کە قوربانی توند وتیژین جێگایەکی لە پرۆژە و ئەرکەکانی حکومەتدا بەرامبەر بە هاوولاتیان نییە و تەنانەت زۆربەی جارەکانیش ژنانی زوڵم لێکراو نەك وەکوو قوربانی بەڵکو وەکو خەتابار و تاوانکار دەناسرێن. ئەو هەموو ژن کوشتنە لەلایەن برا و باوك و مێردەوە بە ناو دیفاع لە شەرەف و نامووس نیشاندەری ئەم راستییەیە و دەوڵەت و فەرهەنگی پیاوسالارانە پێکەوە دیواری زیندانی ژیان بۆ ژنان بە چەند قات بەرزتر دەکەنەوە.توند و تیژی شاراوە زۆر جار لە تەمەنی منالێیەوە لە ناخی ژنان دا چرۆی کردووە تا کۆتایی تەمەن کاڵ نابێتەوە، لە راستی دا توند و تیژی بە دژی ژنان وەک نەخۆشیەکی کۆمەلایەتی و کلتوری بە ئەژمار دێ کە ئەگەر بە وردی رۆ بچینە ناخیەوە، دەبینین کە زۆربەی هەرە زۆری تاکەکانی کۆمەڵگا بە دەستیەوە دەناڵێنن. ئەم نەخۆشیە بە بێ ئەوەی کە خۆمان ئاگادار بین بۆتە بەشێک لە ژیانی رۆژانەمان و خوومان پێ گرتووە و شیوازی بیرکردنەوەمانی خستۆتە ژێر رکێفی خۆیەوە.

هەمووی ئەوانە کە باس کرا بە واتایە ئەوە نییە کە کۆمەڵگای بەشەری بە تایبەت لە سەدەی بیستەم و تا ئەورۆ بەرانبەر بەو بێ مافی و نامرۆڤایەتییە بێدەنگ بووە. ژنان لە سەد و ٥٠ ساڵی رابردوودا بەردەوام لە خەبات و بەربەرەکانێ لەگەڵ ئەو دیاردەیەدا بوون. لە گەلێك لە وڵاتەکاندا دەوڵەتەکانیان ناچار لە پاشەکشە کردووە و بە یاسا پێشی تووندوتیژی دژ بە ژنانیان گرتووە. سونەت و شەریعەت و داب و نەریتیش لە پەلاماری خەباتی عادلانەی ژنان بۆ یەکسانی بێ بەش نەبووە. بەڵام ئەوە خەباتێکە کە بە تایبەت لە وڵاتگەلێکی وەکوو وڵاتی ئێمە بەردەوامە. هەر ئەوەی کە ژنان لە گەڵ گیر و گرفتەکانی سەر رێگای ژیانیان بەربەرەکانێ دەکەن، خۆی لە خۆدا بروا بە خۆ و جەسارەتیان پێ دەبەخشێ. لە ساڵهاتی ٢٥ی نۆوامبر رۆژی رێگرتن لە تووندوتیژی دژ بە ژناندا رێز دەگرین لە یاد و بیرەوەری خوشکانی میرابێل و هەموو ئەو ژنانەی کە لەو مەیدانەی خەبات و خۆراگرییەدا گیانیان بەخت کردووە.

***